

Orman ve Av

Yıl: 2013 / Kasım - Aralık / Sayı:6

*Sevgi ve saygıyla
anıyoruz...*

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TARAFINDAN İKİ AYDA BİR YAYIMLANIR.

Yıl: 2013 | Kasım-Aralık | Sayı: 6 | Cilt: 90 |
ISSN 1302-040X

**TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ**

GENEL BAŞKAN
Fevzi KALELİ

**SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Nihat ÖZ**

EDİTÖR

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN
ozden@karatekin.edu.tr

YAYIN KURULU

Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR

Prof. Dr. Oktay YILDIZ

Yrd. Doç. Dr. Cihan ERDÖNMEZ

Yrd. Doç. Dr. Nimet VELİOĞLU

Dr. Metin KARADAĞ

Dr. Ufuk COŞGUN

Dr. Erdal ÖZÜDOĞRU

Hüseyin AYTAÇ

İlhan TAŞ

Hülya KILIÇ

Yasemen BİLGİLİ

Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize
ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ:

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TUNA CAD. NO: 5 06410 KIZILAY/ANKARA

TEL-FAKS

0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

ormancilarder@ttmail.com

bilgi@ormancilardernegi.org

BASKI

DÖNMEZ OFSET

GRAFİK TASARIM

Güngör GENÇ

Editörden

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN

Değerli Dernek üyeleri; Meslek kuruluşumuz olan Orman Mühendisleri Odası'nın şube seçimlerine başlandı. Bilindiği gibi seçime üç grup katılıyor. Birliğe Çağrı grubu Orman Bakanlığı desteğiyle seçimi almaya çalışıyor. Meslektaşlarımız üzerinde her seçimde gördüğümüz baskılar uygulanıyor. Ne kadar doğrudur bilmiyorum ama Sayın Bakan bu seçimin alınması talimatını vermiş müdürlerine. Ormancılık örgütü esasen teknik bir örgüttür. Son yıllarda yapılan uygulamalarla siyasi bir örgüt haline döndürüldü. Bilimsel bilgiye dayanmayan, günü kurtarmaya yönelik popülist politikalar, ormancılık politikası haline geldi. Tüm ormancılar bilir ki ormancılık politikası siyaset üstü uzun dönemli politikadır. Kısa vadeli çıkarlar için yapılan yanlış uygulamaların cezasını gelecek nesiller çeker. Maalesef orman mühendisi meslektaşlarımız da bu politikalara bilerek ya da bilmeyerek alet oluyorlar.

Meslekte Birlik grubu seçime katılan ikinci grup. Onlar da mevcut OMO yönetiminin olanaklarını kullanarak seçimlerde avantajlı olmaya çalışıyorlar. Her seçimde çiğnedikleri "Meslek Yasası" sakızı bu kez seçimi almalarına yeterli gelmeyecek. Ülke ormanları yangın yerine dönmüşken cılız seslerinde başka bir şey görmediğimiz mevcut yönetim, bu seçimde yerini çağdaş ormancılara bırakacak. Üçüncü grup benim de içinde bulunduğum Çağdaş Ormancılar grubu. Benim başkanlığında oluşturduğumuz güçlü bir ekiple seçime giriyoruz. Amacımız önce şubeleri sonra da genel merkezi almak. Ormancılığımızın ve meslektaşlarımızın son yıllarda içine düşürüldüğü kötü durumdan çıkarılmasının tek yolu Oda'mızın ehil ellere teslim edilmesidir.

Bu nedenle, 25 Ocak Cumartesi günü yapılacak olan Genel Kurula tüm üyelerimizi davet ediyoruz. Ertesi gün olan 26 Ocak tarihinde de seçim yapılacaktır. Üyelerimizin eksiksiz seçime katılıp önce Ankara'da sonra da diğer şubelerde Çağdaş Ormancıları desteklemesi çok önemli. Bu vesileyle tüm üyelerimizi yeni yılını kutlar; sağlık ve mutluluklar dilerim

İçindekiler

Editörden	1
Başyazı	2
Derneğimizden haberler	5
<i>Ormancılık Tarihinden</i>	
Ali Kemal Yiğitoğlu	10
Türkiye Ormancılık Tarihinde	
Orman ve Av Dergisi	11
Yangın Sonrası Vejetasyon Dinamiğinden	
Hareketle Yangın Sonrası Restorasyon	19
HES Projelerinde Sorular ve Sorunlar-2	22
Bisiklete Binmek	32
Doğa ve Kültür	36
Gelengi-Anadolu yer sincabı	40
Çağdaş Ormancılar Grubu	
OMO Seçim Bildirgesi	45
Kızılağaca Açık Mektup	49
Vefat	49

Fotoğraf: Bülent BOZ

Başyazı

Fotoğraf: Sıtkı ERAYDIN

Derneğimiz; 26 Aralık 1924 tarihinde İstanbul’da, Abdülkadir SORGUN, Dr.Tevfik ALİ ÇINAR ve Dr. Asaf IRMAK tarafından “ORMAN MEKTEB-İ ALİSİ MEZUNLARI CEMİYETİ” adıyla kurulmuş, 21 Haziran 1930 tarihinde “TÜRKİYE ORMANCILAR CEMİYETİ” adını almış ve 1630 sayılı Dernekler yasasına göre bugünkü ismimiz olan “TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ” adıyla Ülkemizin en köklü derneklerinden biri olarak 89 yıldır çalışmalarını sürdürmektedir.

Derneğimiz, 1924-1936 yılları arasında İstanbul – Cağaloğlu’nda Abdülkadir SORGUN’a ait büroda faaliyetlerine başlamış, 1936’da Ankara’ya taşınarak Hükümet Caddesi Dr. Lütü Apartmanına, 1937 yılının sonlarına doğru ise Bolu Palas binasındaki 3 odalı daireye taşınmıştır.

1948 yılında bugünkü merkez binamızın yerindeki, bahçeli iki katlı bina satın alınmıştır. 1951 yılında üyelerinin maddi desteği ile Dernek binası inşaatına başlanmış ve 1953 yılı Ekim ayında yeni binaya taşınılmıştır. Ankara–Kızılay’daki merkez bina yenileme çalışmaları 2008 yılı sonunda tamamlanmış ve hizmete girmiştir.

Derneğimiz kurulduğu günden bu güne kadar birçok önemli faaliyette bulunmuştur. Bunlardan bazıları şunlardır:

- 1925 yılında Toprak Dergisi ile yayın hayatına başlanmışsa da bu yayın süreklilik kazanmamıştır. 1928 yılında yayınlanmaya başlayan Orman ve Av Dergisi zaman zaman yayın hayatına ara verse de günümüze kadar devam etmiştir.
- 1930 yılında ormancı teknik elemanların üye olabileceği bir yapıya kavuşturulmuştur.
- 1937 tarihli 3116 sayılı Orman Kanunu'nun çıkarılışında, uygulanmasında, teknik ve bilimsel ormancılığın yerleşmesinde önemli katkılar sağlamıştır.
- 07 Mart 1951 tarihinde Dernek Bakanlar Kurulu kararıyla "Kamu Yararına Faaliyet Gösteren Dernekler" statüsüne alınmıştır.
- 1950 Yılında DP'nin İktidara gelmesi ile birlikte Orman Kanununda değişiklik yapılması çalışmaları hız kazanmış, ancak Derneğimiz girişimleri, basın ve bilim çevrelerinin de desteği ile Hükümet geri adım atmak zorunda kalmıştır. 1951 yılında Derneğimiz tarafından hazırlanan "Yeşil Kitap" bu çalışmalarda önemli rol oynamıştır.
- 1954 yılında Dernek Yönetim Kurulunun maddi desteği ve çabalarıyla TMMOB kurulmuştur. Derneğin genel sekreteri olan İ.Selçuk ÇAKIROGLU, TMMOB Yönetim kurulu üyesi görevini üstlenmiştir.
- 1957 yılı Dernek Genel Kurulunda "Atatürk Ormanı" kurulmasına karar verilmiştir.1958 yılında bu amaca uygun olarak ODTÜ arazisi bulunmuş ve ODTÜ rektörlüğü ile bir Protokol imzalanarak, bugün ODTÜ Ormanı olarak bilinen alanın ilk çalışmaları başlatılmıştır. Fidan teminini Derneğimiz üstlenmiştir.
- 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunun 2. maddesi ile ilk kez ormanlar orman rejimi dışına çıkarılmaya başlanmıştır. Dernek yönetimi, Milli Birlik Komitesi ve Kurucu Mecliste yoğun bir çabaya girmiş ve 370.000

Ha.lık alan tekrar orman rejimine alınmıştır.

- Daha sonra Kurucu Mecliste Merhum Prof. Dr. Muammer Aksoy'la birlikte yapılan çalışmalar olumlu sonuçlanmış ve 1961 Anayasası ile ilk kez ormanlar Anayasal güvenceye alınmıştır.

Çevre ve doğa koruma ile ilgili sivil toplum örgütleri ve Derneğimizin 89 yıldır süregelen çabalarına rağmen bugün doğa ve orman tahribatları yoğun olarak devam etmektedir. Anayasamızın 169 ve 170. Maddeleri ile güvence altına alınan orman alanlarında, anayasaya aykırı düzenlemeler yapılarak ormanların sınırları daraltılmakta, orman köylülerinin yasal hakları yok sayılmakta veya azaltılmaktadır.

Bunların başlıcaları;

- 6831 Sayılı Kanunun 2A ve 2B maddeleri ile ilgili olarak çıkarılan 6292 Sayılı Yasanın da uygulanması ile orman alanlarının hızla daralacağı,
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nca hazırlanan ve 28.01.2013 tarihinde Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilerek TBMM'ne sunulan; Orman Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı, Türk Ormancılığı açısından son derece tehlikeli, ormancılık bilim ve tekniğine aykırı hükümler içermektedir.
- Son yıllarda çıkarılan Maden Yasası ile verimli orman alanlarında binlerce taşocağı ruhsatı verilmesi,
- Akarsuların ticarileştirilmesi ve HES'lerin yoğunlaştırılması, su havzalarında dönüşü olmayan tahribatlara neden olması,
- Tabiatı Koruma ve Biyolojik Çeşitlilik Yasası ile SİT'lerin, doğal koruma alanlarının, (milli park ve tabiat anıtı vb.) orman alanlarının yapılaşmaya açılmak istenmesi,
- Yanan Alanların Rehabilitasyonu ve Yangına Dayanıklı Ormanlar Tesisi Projesi (YARDOP)

ile tür değişikliğine gitmek suretiyle orman ekosistemlerinin genetik yapısının ve bütünlüğünün bozulması,

- Özel ağaçlandırma çalışmaları kapsamında, bozuk orman alanlarındaki bitki örtüsünün kaldırılarak yerine meyve verme özelliği olan türlerin dikilmesinin orman alanlarının daralmasına ve orman ekosistemlerinin tahrip olmasına neden olması, sayılabilir.
- Politikacılar ormanı seçim aracı ve rant dağıtımı olarak algılamaktan vazgeçmedikçe,
- Ormanların ortak varlıklarımız olduğu gerçeği tüm toplum tarafından benimsenmedikçe,
- Ormanların yapısal özelliklerinin ve sahip oldukları tüm zenginliklerin farkına varılmadıkça, bu özellikleri ve yararları toplum tarafından öğrenilmedikçe,
- Ormanların aynı zamanda fonksiyonel yararları nedeniyle önemli varlıklar olduğu görülmedikçe,
- Orman azalmalarına yol açan asıl nedenler gözden kaçırıldıkça, ormanlarımıza sahip çıkmanın olanağı yoktur.

54. dönem Dernek yönetimince yukarıda bahsedilen orman tahribatlarına karşı geçmişte olduğu gibi bugün de yoğun bir çalışma yapılmaktadır. 2012 ve 2013 yılları içerisinde bu amaçlara yönelik,

- Türkiye Ormancılar Derneği'nin Onur Kurulu Yönetmeliği yeniden düzenlenerek yürürlüğe konuldu.
- TOD Stratejik Eylem Planı tamamlanarak uygulanmaya başlanmıştır.
- Ulusal Kanal "Satırbaşı Programı" ile Ormanlarımız, Doğal afetler, Madencilik ve taş ocakları, Ağaçların dili, Tabiat ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu, 6292 sayılı 2/B yasası, Ormancılık haftası, Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü, Orman köylüsü, Çal Dağında madencilik, Kaz Dağlarında siyanürle altın arama, Orman yangınları vb. konularda toplam 30 program yapılmıştır.
- "Türkiye ormancılığının son 10 yılını tartışıyoruz" konulu panel düzenlendi.

Panel sunumları kitap haline getirilerek değerlendirilmeye sunuldu,

- 21 Mart Dünya ormancılık günü ve haftasında doğa ve orman tahribatlarına yönelik eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapıldı,
- Meydana gelen doğa ve orman tahribatlarının önlenmesine karşı yapılan toplantı - etkinliklere katılım ve destek verilmiştir.
- Ankara Kalkınma Ajansı'ndan alınan Ankara Ormanları için "İklim Değişikliğine Uyum ve Azaltım Önerileri: Orman Ekosistemleri" konulu, proje tamamlanmıştır.
- Derneğimiz tarafından GEF-SGP den alınan 18 ay süreli "Yenice Ormanlarında İklim değişikliğinin Etkilerinin Azaltılması" ve "Doğal Öyküler" Projelerinin sözleşmeleri imzalanmıştır.
- Üyelerimiz tarafından hazırlanan "Planlama Sürecinde Orman Fonksiyonları" ve "Orman Yangını İnsan İlişkisi" kitapları yayımlandı
- Derneğimiz 54.dönem I. değerlendirme toplantısı, Yönetim, Denetim, Onur Kurulu üyeleri, Bilim ve Yayın Kurulu üyeleri, Ekoturizm Kolu üyeleri ve ve İstanbul, Batı Akdeniz Şube yönetim üyelerimizin de katılımı ile Antalya'da gerçekleştirildi.
- Derneğimizin kuruluşundan bu güne kadar ağırlıklı olarak orman ve ormancılıkla ilgili elde edilen ve derneğimize ulaşan kitap, dergi vb. yayınların sayısı 13560 adede ulaşmıştır. 2013 yılında Derneğimizde mevcut olan Ali Kemal YİĞİTOĞLU kütüphanesi yenilenmiş ve üyelerimiz ile ilgilenenlerin yararlanabileceği bilgisayar ortamında bir sisteme kavuşturulmuştur.

Doğa ve orman tahribatlarının önlenmesine yönelik çalışmaların, üyelerimiz ve doğa-orman severler tarafından artarak devam ettirileceğine olan güvenimiz tamdır.

Bu duygu ve düşüncelerle Derneğimizin 89.kuruluş yıldönümünü ve yeni yılınızı kutlarız.

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
YÖNETİM KURULU

Derneğimizden Haberler

1. Değerlendirme Toplantısı

Derneğimizin Merkez Yönetim Kurulu, Onur Kurulu, Denetleme Kurulu, Bilim Kurulu, Yayın Kurulu, Ekoturizm Kolu, Marmara ve Batı Akdeniz Şubesi Yönetim Kurulları, Derneğimizin Temsilcileri olarak 63 üyenin katılımı ile 10-15 Kasım 2013 tarihlerinde Antalya'da 1. Değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Ormancılar Derneği Genel Başkanı Sayın Fevzi KALELİ'nin açılış konuşması ile değerlendirme toplantısı gündeminde yer alan konular görüşülmüştür.

Toplantının 1. gününde TOD Stratejik Plan ve Eylem Planı, 54.Dönem Çalışma Programı, 54. Dönem Yönetim Kurulu çalışmaları ve Yayın Kurulu çalışmaları, 2. gününde Onur Kurulu, Denetleme Kurulu, Bilim Kurulu, Ekoturizm Kolu, TOD'nin mali ve ekonomik durumu, Marmara ve Batı Akdeniz Şubelerinin çalışmaları, 3. gününde TOD Temsilciliklerinin çalışmaları, bütçe talepleri ve nelerin bütçeleştirilebileceği, Derneğimizle ilgili hukuksal konular, orman ve ormancılığın hukuksal yönden değerlendirilmesi ve 4. gününde Batı Akdeniz Şubesinin Antalya'daki HES'ler ve Maden/Taşocakları ve "Ormancılığımızdaki Bazı Sorunlar" ile ilgili sunumu ve toplantının genel değerlendirmesi yapılmıştır.

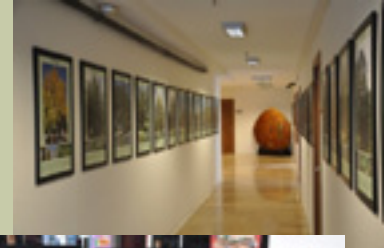
54. Dönem 1. Değerlendirme Toplantısı, Sonuç Bildirgesi hazırlandıktan sonra sona ermiştir.

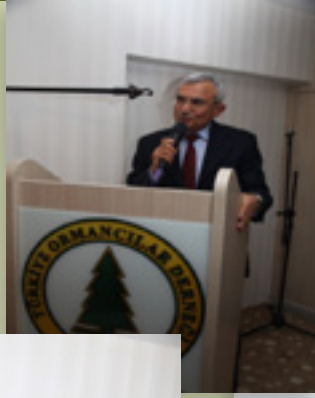
Türkiye Ormancılar Derneği 89. Kuruluş Yıldönümü Etkinlikleri

*D*erneğimiz merkez binasında yer alan konferans salonunda, üyelerimizin çok yoğun ilgi gösterdiği 89. Kuruluş Yıldönümü kapsamında, Derneğimiz II. Başkanı A. Hüsrev ÖZKARA'nın son yıllarda orman ve ormancılığımızda yaşanan olumsuzluklar ve tasarı halindeki 6831 sayılı Orman Kanununda yapılması planlanan değişikliklerin yaratacağı tahribatları vurgulayan açılış konuşması ile 26 Aralık 2013 günü yapılan etkinliklerde;

- Derneğimiz Yönetim Kurulu Üyesi Nihat ÖZ tarafından, "Derneğimizin Kuruluşundan (26 Aralık 1924), Bu Güne Kadar Süregelen Tarihsel Süreci",
- Derneğimiz Yayın Kurulu Başkanı ve Orman ve Av Dergisi Editörü Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN tarafından, 1928'de yayın hayatına başlayan "Orman ve Av Dergisinin Tarihsel Süreci ve Kapsamı",
- Derneğimiz Yönetim Kurulu Üyesi Hüseyin ÇETİN tarafından, "Türkiye Ormancılar Derneği 54. Dönem faaliyetleri",
- Derneğimiz Ankara Temsilcisi Mustafa ÖZER tarafından, "Orman Genel Müdürlüğü Yerleşkesinin Dünü-Bugünü",
- Derneğimiz Yönetim Kurulu Üyesi Ozan ÇEKİÇ tarafından «Yenice Ormanlarında İklim Değişikliğinin Etkilerinin Azaltılması» ve «Doğal Öyküler» Projeleri,
- Derneğimiz Müdürü Serkan AYKUT tarafından, "Ali Kemal YİĞİTOĞLU Kütüphanesinin Tanıtımı"

Konulu sunumlar yapılmıştır. Sunumların tamamlanmasından sonra yeniden düzenlenen Ali Kemal YİĞİTOĞLU Kütüphanesinin açılışı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ormanların tahribine neden olan faaliyetlerin yer aldığı, fotoğraf sergisi düzenlenmiştir.

Uluslararası Sempozyum

Ormancılıkta Sektörel Planlamanın 50. Yılı Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2013 tarihleri arasında Antalya'da yapıldı. Sempozyuma yurt dışından ve ülkemizden bir çok uzman katılıldı. Prof. Dr İsmail ERASLAN anısına düzenlenen bu sempozyumda Derneğimiz adına da bir stand açıldı. Ayrıca Batı Akdeniz Şubemiz yönetim kurulundan Akın MIZRAKLI ile Ufuk COŞGUN bildiriyle katıldılar.

TOD Batı Akdeniz Şubesi Çalışma Ofisi Açıldı

Türkiye Ormancılar Derneği'nin kuruluşunun 89. yılı kutlamaları çerçevesinde, TOD Batı Akdeniz Şubesi çalışma ofisi açılışı gerçekleştirilmiştir. Yöredeki sivil toplum örgütleri ve meslektaşlarımızın katılımlarıyla gerçekleştirilen açılışta; Batı Akdeniz Bölgesinde yaşanan doğaya yönelik her türlü yıkımlara karşı halkımızla birlikte mücadele verileceği, toplumda özellikle son günlerde yaşanan sorunlara duyarsız kalmamayacağı, çalışma ofisimizin tüm demokratik kitle örgütlerine açık olduğu gibi konular üzerinde durulmuştur. Hazırlanan basın bülteni yerel ve ulusal basına iletilmiştir. Açılış töreni; Türkiye Ormancılar Derneği Yönetim Kurulu üyesi Genel Sekreter Sayın Hüseyin ÇETİN ve Şube Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Akın MIZRAKLI'nın katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Türkiye Ormancılar Derneğinin kuruluşunun 89. Yılı nedeniyle Denizli Temsilciliğimiz tarafından tanışma ve dayanışma amaçlı toplantı düzenlenmiştir.

Toplantı Denizli merkez Şiir Otel'de Denizli temsilciliğimiz üyeleri ve eşleri ile konukların katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Toplantı, Denizli temsilcimiz Sayın Fikret ÇUVAÇ'ın açılış konuşması ve Dernek çalışmalarının özetlendiği bir sunumla başlamıştır. Daha sonra gece canlı müzik eşliğinde devam etmiştir.

Gecenin ilerleyen saatlerinde üyelerimiz Ali Esenoğlu ve Tarık Barbaros Pilevne, okudukları şiirlerle geceye renk katmışlardır. Bu arada salonun ayrılan bir bölümünde aynı zamanda Denizli Doğa Derneği Başkanı olan Tarık Barbaros Pilevne, "Yaşama Dair" adlı eserini imzalamıştır.

Bu meslek coşkusu ve meslektaş sevgisiyle yoğrulan, şiir, müzik ve sanat dolu gece, katılımcıların beğenisiyle ve organizasyona teşekkürleriyle sona ermiştir. Türkiye Ormancılar Derneği Denizli üyelerini buluşturan, kaynaştıran bu toplantı; düzeyli, güzel ve yararlı bir etkinlik olmuştur.

Ormancılık Tarihinden Ali Kemal Yiğitoğlu

Hazırlayan: Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN

Fotoğraf: Hasan UYSAL

Profesör Ali Kemal Yiğitoğlu 1 Mayıs 1902 Amasya doğumludur. Orman Ameliyat Mektebini birincilikle bitirerek, Yüksek Orman Mektebine girmiş ve burayı da 1923 senesinde birincilikle bitirmiştir. İlk memuriyeti olan Alanya fen memurluğundan, o

zaman Antalya'da bulunan ikinci amenajman grubu mühendisliğine nakledilmiş ve bu grupta çalışmakta iken açılan sınavı kazandığından 1928 senesinde Almanya'ya gönderilmiştir. Dresten Tharand Yüksek Orman Mektebinde tahsilini ve Almanya'nın muhtelif orman mntıkalarında da stajını ve araştırmalarını tamamlayan Yiğitoğlu ülkede ormancılığın temel sorunlarını belirten "Türkiye'de ormancılığın temelleri, şartları ve kuruluşu" adlı eserini vererek ormancılık bilimleri doktoru unvanını kazanmıştır. 1936'da Servet Mehterlioğlu ile evlenmiş ve bu evlilikten üç çocuk sahibi olmuştur.

1933 senesinde yurda dönüşünde o zaman İstanbul Bahçeköy'de bulunan Orman Ameliyat Mektebi öğretmenliğine atanan Yiğitoğlu, daha sonra Yüksek Ziraat Enstitüsü ormancılık enstitüsü şefliğine getirilmiştir. *Türkiye iktisadiyatında ormancılığın yeri ve ehemmiyeti* adlı *habilitasyon*¹ tezi ile Yüksek Ziraat Enstitüsünde ders okutmak hakkını alan Yiğitoğlu Doçentliğe yükseltilmiştir. Aralık 1942'de profesörlüğe atanmıştır. Aradan çok geçmeden Yüksek Ziraat Enstitüleri Umumi Kâtipliğine atanmış ve bu görevde iken Amasya'dan Milletvekili seçilmiş ve yedinci ve sekizinci dönemlerde Büyük Millet Meclisi üyesi olmuştur.

TOD'un da uzun zaman umumi kâtipliğini yapmış, *Orman ve Av* dergisini çıkarmıştır. Merkez Bankası Yönetim Kurulu Üyeliği yapmıştır. Evli ve üç çocuk babası olan Yiğitoğlu 13 Ekim 1956 tarihinde Ankara'da vefat etmiş, Cebeci Asri Mezarlığına defnedilmiştir. İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü çevresinde ismini taşıyan bir lise bulunmaktadır.

Türkiye Ormancılık Tarihinde Orman ve Av Dergisi

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN
Orman ve Av Dergisi Editörü

Türkiye Ormancılar Derneği, 26 Aralık 1924 tarihinde, Orman Yüksek Mühendisi ve Gazeteci Abdulkadir SORGUN, Orman Yüksek Mühendisi Dr. Tevfik Ali ÇINAR ve Orman Yüksek Mühendisi Asaf IRMAK tarafından “Orman Mekteb-i Alisi Mezunları Cemiyeti” adıyla İstanbul’da kurulmuştur. 21 Haziran 1930 tarihinde Türkiye Ormancılar Cemiyeti adını almıştır. 1630 sayılı Dernekler Kanunu ile birlikte adı Türkiye Ormancılar Derneği (TOD) olmuştur. Amaçları arasında yurtta orman sevgisi ve bilincini yerleştirmek, mesleğin tanıtımı ve bu mesleğe gönül verenlerin arasında dayanışma ve birlikteliği sağlamak vardır. Ormancılık sorunlarına sahip çıkarak, çözüm yolları üretmek de ana hedefleri arasındadır.

TOD Türkiye Cumhuriyeti’nin tarihindeki Kızılay’dan sonra en eski ikinci sivil toplum örgütüdür. Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları Birliği TMMOB’nin kurulmasında öncülük etmiş olan TOD Bakanlar Kurulu kararıyla 1951 yılında, kamu yararına çalışan dernek statüsünü almıştır. Ormancılıkla ilgili en eski örgüt olan ve çatısı altında tüm ormancı teknik elemanları toplayan Türkiye Ormancılar Derneğinin, ormancılık tarihinin oluşumunda katkıları olmuştur.

Türkiye Ormancılar Derneği, ormancılıkla ilgili kongre ve seminerler düzenlemiş, konusuyla ilgili çeşitli yayınlar yayımlamıştır. Bu yayınların en önemlisi Türkiye Ormancılar Derneği’nin süreli yayın organı olan Orman ve Av Dergisidir ve Mart 1928 yılından bu yana yayımlanmaktadır. Orman ve Av’dan önce bir süre “Toprak” isimli bir dergi yayımlanmış olmasına rağmen bu dergi hakkında başkaca bir bilgi maalesef yoktur.

İlk yıllar ayda bir yayımlanan Orman ve Av, günümüzde iki ayda bir olmak üzere yılda 6 sayı basılmaktadır. İlk sayıların 24 sayfa ve Osmanlıca yazıldığını ve İstanbul’da basıldığını görmekteyiz.

İlk sayının başyazısında derginin amacı şöyle belirlenmektedir.

“Memleketimizin vaziyet-i iktisadiyesinde pek mühim bir amil olan ormancılığın hayat-ı içtimaiyye ve iktisadiyedeki ehemmiyetini, ilmi ve fenni nokta-i nazardan ızhab ve onun hakiki mevkiini göstermek, meslek müntesipleri için ihmal edilemeyecek bir vazifedir.

Maateessüf şimdiye kadar bu hususta başlı başına bir vasıtaya malik bulunulmadığından, bu vazife layıkıyla yapılamıyordu, bunun pek acı bir neticesi olarak, ormancılık mefhumu zihinlerde hakiki oluşuyla tebellür etmemişti. Hatta şunu kemal-i teessüfle söylemek zorundayız

ki, memleketin münaveeratı teşkil eden birçok kimseler, ormanların fenni sistemler dahilinde işletildiğinden tamamen bihaber bulunup, onların gelişigüzel yetiştigi kanaatindedirler. Adesenin ters tarafından görülüp, hakikat olarak kabul edilen bu yanlış düşünüş ve görüşün mahsulü olarak, ormanlarımız her gün bir parça daha inhidama doğru sürüklenip gitmektedir. Bi't-tabi memleketin böyle azim servetlerinin gözler önünde eriyip gitmesi memleketin istikbali için pek vahim bir şerhanın açılmasına sebep olur. Cemiyetimiz böyle hatalı bir zihniyetin büyük bir inkılap geçiren memleketimizde daha uzun seneler temadi edip gitmesine tahammül gösteremeyerek; geniş bir saha-i intişar bulabilecek bir mecmuanın çıkartılması için azami gayretini izhar etti. Mecmuanın gayesi, ormanlarımızı halka tanıtmak ve halkta ormanlara karşı derin bir

alaka uyandırmak ve nihayet ormancılık âleminde tecelli eden faaliyet-i fikriyeyi ve bütün mesleki cereyanları adım adım takip edip memleketimizde onların inkişafına ve tenemmüvüne çalışmak, ormancılıkla hemen hemen mevazi giden avcılığın da iktisadi bir şekilde cereyanına hadim olmaktadır.

Mecmua, meslek dahilinde yazılacak ilmi ve fenni makalelere ve lisanımıza naklinde faide görülecek her nevi mesleki asara açıkolduğu gibi, mesleğimize müfid olacak her türlü yazılara da küşadedir. Mecmuanın en büyük ümidi, muvaffakiyeti daimi tabir heyetinin ve kari'lerinin izhar edeceği faaliyet ve alakadadır. Çünkü mecmua, bütün Türkiye ormancıları ve avcılarının hizmetindedir."

Resim 1. Orman ve Av dergisinin Mart 1928 yılında basılan ilk sayısının kapağı ve başyazısı.

1 Kasım 1928 yılında yürürlüğe giren 1353 sayılı “Yeni Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun”u takiben derginin 1928 tarihli 9. sayısı Latin alfabesiyle yayımlanmaya başlamıştır. Latin alfabesiyle basılan ilk sayı; tamamen 1926 yılında Belçikalı ZİNGAL şirketine işletilmesi için devredilen Ayancık Zindan ve Çangal ormanlarına ayrılmıştır. Takip eden 10. sayı, İktisat Vekâleti, Orman Teşcir ve Amenajman Müdürü Ahmet Mitat tarafından yazılmış; ağaçlandırmanın hangi mevsimde başarılı olacağı konusu üzerine Garsiyat mevsimi (ağaçlandırma mevsimi), isimli makale ile başlamaktadır. Profesör Bayer’in konferansları ile devam eden dergide 10. sayfada fidanlıklara arız olan köstebeklerle nasıl mücadele edilmesi gerektiği konusunda bir yazı bulunmaktadır. Bu yazı Orman ve Su Mühendisi M. Fahrettin tarafından yazılmıştır. Takiben ormanda kapalılık konulu bilimsel bir yazı ve “Orman Yangınlarının Neden ve Çareleri” konulu bir yazı bulunmaktadır.

Bir meslek dergisi olan Orman ve Av, o yıllarda da meslektaşların arazi deneyimlerine ve onlardan gelen yazılara yer vermiştir. Türkçe basılan ilk sayının 22. sayfasında Antalya’da görev yapan bir amenajman heyetinin fotoğrafına yer verilmiş ve fotoğraftakiler tanıtılmıştır. Son olarak da zamanın büyük ormancıları; *Pefayl, Hayer ve Duhamel*’in tanıtımı ile dergi tamamlanmıştır. Bu ormancıların ilk ikisi Alman, Duhamel ise Fransız’dır.

Sonraki sayılarda da benzer şekilde bilimsel ya da uygulamaya dönük makaleler görülmektedir. Bunların yanında meslek ve meslektaşla yönelik yazı, ilan ve reklamlara da rastlanmaktadır. Derginin aldığı ilk reklam 13. sayıda yer alan Ringo motorlu testeredir. Günümüzdeki reklam anlayışından farklı olarak sayfalarca testerenin nasıl kullanılacağı anlatılmıştır.

Resim 2. Derginin ilk reklamı Ringo motorlu testeresi.

1928-1933 yıllarında düzenli olarak çıkarılan Orman ve Av 1934’de sadece iki sayı basılabilmiş ve çeşitli nedenlerle yayına ara vermek zorunda kalmıştır. 1937’de tekrar yayın hayatına dönen dergi 3. sayıda 3116 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesiyle olağanüstü bir sayı yayımlamıştır.

1937 tarih ve 3116 Sayılı Orman Kanunu

1938 yılının ilk sayısında Fikri KOZAK tarafından Devlet Orman İşletmesi Başlarken isimli bir yazı kaleme alınmıştır. Kanunun 1. Maddesinde yer alan “*kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş*” hükmüne atfen; ormancılığın hala doğal ormanlar üzerinde yapıldığı, ağaçlandırmalara artık başlanması gerektiği ifade edilmektedir. Devlet orman işletmeciliğinin ormancılığımızın gelişimi açısından ne kadar önemli olduğu vurgulanmıştır. İlk devlet orman işletmesi için şu ifadeler kullanılmaktadır

“İlk devlet işletmesi tatbikatına yeni yılbaşından beri Zafranbolu’nun Büyükdüz ve Keltepe-Suyuk ormanları zemin olmuştur. Bu ormanlardaki işletme faaliyeti hiçbir yabancının bilgisine, yardımına ve müdahalesine lüzum görülmeden,

ihtiyaç his edilmeden çok emin ve muntazam bir şekilde devam ediyor.”

İlk deneyimin bu ormanlarda yapılmasının gerekçeleri arasında; birbirlerine yakın olmaları, yol yapımında zorluklar olmaması, civar köylülerin orman işlerinde usta olduğu, civardaki kereste fabrikalarının hammadde ihtiyacı içinde olduğu, yakacak odunun pazarının Ankara olduğu ve son olarak Ankara demiryolunun bölgeden geçmesi olarak sayılmaktadır. Böylece ilk orman işletme reviri (Müdürlüğü) Karabük'e kurulmuş ve revir amiri olarak Rıdvan Pınar atanmıştır.

3116 sayılı Kanunu takiben 17 Aralık 1937 tarihli resmi gazetede yayımlanan “Orman İşletme Talimatnamesi” ilk kez devlet işletmeciliğinin nasıl yapılacağını, görevlilerin yetki ve sorumluluklarını ve muhasebe işlerini düzenlemektedir. Talimatnamenin ilk üç maddesi şöyledir.

Madde 1. Devlet orman işletmesi amenajman planlarına ve iktisadi icaplarına göre işletme muntakaları dahilinde kat'iyat, nakliyat, alım-satım yapmak, fidanlıklar tesis ve idame etmek, ağaçlandırma yapmak, ağaç hastalıkları ile mücadelede bulunmak, her nevi ameliyat, tadbirat, tesisat ve inşaat ile tamirat ve bu işlere müteallik ve bu işlerin teminine matuf bütün muamelat ve mesaiyi başarmaktır. Bu suretle devlet tarafından işletilecek ormanlar ehemmiyet, vüsat ve iktisadi ihtiyaçlar göz önünde tutularak Orman Umum Müdürlüğünün teklifi üzerine Ziraat Vekâletince tayin ve tespit olunur.

Madde 2. Devlet orman işletmesi kereste imali ile işgal etmeyip, istihsalatı ham olarak satışa çıkarır. Vaziyetin icap ettiği ahvalde, istihsalatını yarı mamul bir hale getirir.

Madde 3. Devlet orman işletmesi orman kanunu hükümleri dairesinde milli sermayeli Türk şirketleri veya milli bankalarla iştirak edebilir.

Görüldüğü üzere zamanın gereklerine uygun olarak devlet işletmeciliği yapmaya mecbur kalmıştır. Mültezim ve taahhüt işletmeciliğinin ormanları yıkıma uğratması üzerine çıkarılan 3116 sayılı kanunla devlet orman işletmeciliği kabul edilmiş ancak bu işletmenin nihai mal değil de ham ya da ara mamul üretmesi benimsenmişti. Buradan da anlaşılmaktadır ki devletin ticarete

girmek gibi bir hevesi ya da arzusu yoktur. Zamanın ekonomik ve sosyal koşulları bunu gerektirmiştir.

Derginin İçeriği

Derginin ilk 10 yılında yayımlanan yazılar çoğunlukla bilimsel orijinal ya da tercüme yazılardır. Bu durumu 1938 yılı genel kurulunda Kerim YUND şöyle eleştirmektedir.

Mecmuadaki ekseri yazıların yüksek yazıldığı, mecmuadaki yazıların her sınıf ve bilgidaki ormancıyı ilgilileyecek tarzda yazılması, daha çok propaganda broşürleri basılması, gündelik gazetelerde yazıların basılması ve radyoda konferanslar verilmesi gerekmektedir.

10 yıllık süreçte meslekle ilgili birçok bilimsel ya da uygulamaya dönük yazının yazıldığı görülmektedir. O tarihlerde ormancılıkla ilgili tek derginin Orman ve Av oluşu bu neşriyatın önemini bir kez daha ortaya koyar. Dergi 10. Yılına geldiği 1938 yılında önemli ve zor bir işe kalkışarak Türkiye'nin ormancılık tarihini araştırmaya başlar. Bu görevi de Halil Nadir KUTLUK ve arkadaşlarından oluşan bir komite üstlenir. Bugün ormancılık tarihi ile ilgili araştırma yapan her bilim insanının temel kaynak olarak kullandığı; Fikri KOZAK ve Halil KUTLUK'un hazırladığı, “Ormancılığımızın Tarihçesine Dair” başlıklı yazı 1938 yılının 4-5 sayısında yayımlanır. Böylece kaybolup gidecek tarihi belgeler değerlendirilir ve günümüze kadar gelmeleri sağlanır.

Derginin ilk yıllarında; Avrupa'ya eğitim için gönderilen meslektaşların gözlemlerine de yer verilmiştir. Özellikle, Almanya, Yugoslavya, Fransa, Macaristan gibi ülkelerin ormancılığı dergide yer bulmuştur. Her derginin sonunda yurtiçinde ve yurtdışında meydana gelen ve mesleği ilgilendiren haber, yenilik, toplantı, kongre gibi etkinlikler duyurulmaktaydı. Böylece derginin amaçlarından birisi olan “bilginin yayılması” gerçekleştiriliyordu.

1940'lı yıllara gelindiğinde dergide yayımlanan bilimsel çalışmaların yoğunluğu dikkat çekmektedir. Genellikle zamanın ormancı bilim adamları tarafından kaleme alınan yazılar, ormancılıkta yayım etkinliklerine Orman ve

Av'ın verdiği desteği göstermesi açısından önemlidir. Örneğin 1945 yılının 5. sayısı tamamen bilim adamları tarafından hazırlanmıştır. Dr. Salahattin İNAL “Uğuldayan orman ve gelişen ormancılığımız”, Doç. Dr. Adnan BERKEL “Orman işçileri ve yetiştirilmeleri”, Doç. Dr. Faik TAVŞANOĞLU “Arazide yol ve dekovil güzergâhlarının tayininde kavislerin çakılması” ve Dr. Refik BAŞ “Orman korumanın önemi” konularında yazılar yazmıştır.

Ormanların Devletleştirilmesi (4785 sayılı yasa)

Bilindiği üzere 13 Temmuz 1945 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 4785 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği tarihte var olan gerçek veya tüzel özel kişilere, vakıflara ve köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin bütün ormanlar (2. Maddedeki istisnalar hariç) bu kanun gereğince devletleştirilmiştir. Bugün bile mülkiyet konulu davalarda sık sık karşımıza çıkan bu kanun hükümleri Orman ve Av'ın Ağustos 1945 sayısının Başyazısı olmuştur. Başyazı özetle şöyledir:

“Temmuz 1945 ormancılık tarihimizde önemli bir hamleyi daha kaydetmiş bulunuyor. Ormanların devletleştirilmesi kanunu kabul edildi. Gerek tabiatları, gerekse sağladıkları reel ve ideal kıymetleri bakımından ormanlar, kişilerin değil devletin elinde ve idaresinde bulunmak zorundadır. Günlük kazanç ve menfaatlerden uzak, yarını görerek ve düşünerek çalışmak gerekiyor. Yarın için çalışmak kişilerin değil devletin görevidir. İşte ormanları devletleştiren bu kanun, bu nedenle doğdu. 3116 sayılı kanun ormanları disiplin altına alarak devlet eliyle işletilmesini ve korumasını sağlarken 4785 sayılı kanun da mülkiyet sorunlarını kesin olarak çözmüştür...”

Bu kanun nedeniyle TOD, Cumhurbaşkanı İsmet İNÖNÜ, Meclis Başkanı Abdülhalik RENDA, Başbakan Rüşdü SARAÇOLU, CHP Genel Sekreter Vekili N. Atıf KANSU ve Tarım Bakanı Raşit HATİPOĞLU'na teşekkür telgrafları çekmiş; Cumhurbaşkanı, Meclis Başkanı ve Başbakan'dan gelen cevaplar dergide yayımlanmıştır.

İsmet İNÖNÜ'nün TBMM'nin 7. Dönem 3. Toplantısını açış konuşması bu yasanın önemini ve ormancılara duyduğu güveni yansıtmaktadır.

“Orman işleri iyi yolda ve geniş adımla yürüyor. Bugün ormanların %83'ü olan 8 milyon 770 bin hektar 73 devlet işletmesinin eline geçmiştir. Önümüzdeki yıl (1946) 14 işletmenin daha açılmasıyla bütün devlet ormanları içinden, özel kazancından başka bir şey düşünmeyen yok edici baltalar tamamıyla sökülmüş, atılmış olacaktır. İleride memleketimizi yeşil yurt haline getirecek olan tedbirleri alan ve teşekkürleri kuran siz ormancıları gelecek nesiller şükranla anacaktır.”

Bu konuşma üzerine Orman ve Av'ın Kasım 1945 sayısının başyazısı şöyledir:

“Bu yolda her türlü zorluğa göğüs gererek feragatle çalışan ormancı! İnandığın ve başarmak için çalıştığın dava büyük elindedir. Bu yolda attığın her adım ve yaptığın her iş yakın bir ilgi ile takip ediliyor. Sen bugün için olduğu kadar yarın için de çalışmayı ve teslim aldığını daha üstün bir durumda teslim etmeyi amaç olarak seçtin. Çalışman ve gayretin büyüklerimiz ve en büyüğümüz tarafından destekleniyor. Başarı sende ve senin gayretli, bilinçli çalışmandadır.”

1945 yılında, özel ormanların devletleştirilmesi yanında tüm yurttaki ağaçlandırma çalışmalarının başladığı da görülmektedir. Ayrıca ormanları korumak için kurulan askeri birlik lağvedilmiş, bu görev devlet orman işletmelerine verilmiştir. Devlet orman işletmelerinin sayısı 118'i bulmuş, orman sanayine yönelik tesisler kurulmaya başlanmıştır. Telefon hatları yaygınlaştırılmış, yeni dekovil hatları ve orman yolları açılmıştır. Kadastro ve Amenajman heyetleri sınırlama ve planlama için yoğun mesai harcamıştır. 35 işletmenin amenajman planı yapılmış 5 işletmeninkiler ise devam etmektedir.

Yeni bir dönem: 1950 ve sonrası

14 Mayıs 1950'de CHP iktidarı ilk kez yenilmiş ve Demokrat Parti hükümeti kurulmuştur. Bu konuya ilişkin Haziran ve Temmuz sayılarında herhangi bir yazıya rastlanmamıştır. Ağustos 1950 sayısında Genel Müdür Dr. Fuat ADALI ile yapılan bir röportaj göze çarpmaktadır. Bu

röportajda ADALI orman toplum ilişkilerinin kötü gittiğini, ormanları koruyalım derken vatandaş mağdur ettiklerini söylemektedir. Bu ormancılıkta yeni bir dönemin ilk beyanlarıdır. 1937'den beri yükselişte olan meslek için gerileme dönemi başlamıştır. O dönemde DP Seyhan milletvekilinin yerel bir gazetede yazdığı başyazı dikkat çekicidir. Yazıya göre; ormancılar Kremlin yöntemlerini kullanarak imparatorluklarını kurmuşlar, jeeplerini, makamlarını kaybetmemek için direniyorlardı. Yazının başlığı "Ormancıların Saltanatı"dır. Bu yazıya Dergide yayımlanan, Başkan Celal GÖYDÜN tarafından verilen cevapla; ormancılarla yeni iktidarın pek anlaşamayacağı ortaya çıkmış oluyordu. Bu tarihten sonra, *ormanları devlet mi işletmeli, şirketleri mi işletmeli?* tartışması başlamış ve zaman zaman halen de devam etmektedir.

Bu sırada ormancılık mevzuatının değiştirilmesi çalışmaları başlamış, Tarım Bakanlığı, Orman Fakültesinden de görüş istemiştir. Toplanan profesörler kurulu geniş bir rapor hazırlamışlar ve devlet ormanlarının devlet tarafından işletilmesinin devamının zorunlu olduğu ve gelinen noktadan geri dönüşün mümkün olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu tarihlerde ilk kez politikacılarla ormanların ilişkisini konu alan karikatürler Orman ve Av'da görülmeye başlanmıştır.

Resim 3. Orman ve Av'da yayımlanan ilk politik karikatürler.

Bu sırada Orman Kanununun değiştirilmesi çalışmaları sırasında TOD "Yeşil Kitap" isimli bir broşür yayımlamış ve görüşlerini bildirmiştir. Bu kitap çok ses getirmiş birçok gazetede haber olmuştur. Kitap hükümetin tepkisini çekmiş, Tarım Bakanı Nedim ÖKTEN 3 Mayıs 1951 tarihli Cumhuriyet gazetesinde çıkan beyanı ile kitabı eleştirmiştir. Bunun üzerine Orman ve Av'da bakana cevaben bir yazı kaleme alınmış ve Yeşil Kitap savunulmuştur. Takip eden sayılarda bu konu çok tartışılmış, yeni kanunda yer alacak ormanın tanımı konusu meslektaşları aşarak ulusal basının da gündemine oturmuştur. Son posta gazetesinin 8 Mayıs 1951 tarihli sayısında yazar Sacit YUMER'in konuya yaklaşımı o zamanlarda ormancı olmayanların bakışını yansıtmaları açısından ilginç:

“Orman Kanunu tasarısı üzerinde çalışan komisyon her şeyden evvel ormanın esaslı bir tarifini yapmaya karar vermiş. Şimdi bunun için çalışılıyormuş. Sahi pek zor bir mesele... Beni de bir merak aldı. Düşündüm kendime göre bir tarif yaptım: Orman ağaçlarının kestirilmesi usulü bir türlü kestirilemeyen, geniş, ağaçsız bölgelere verilen addır... Orman Genel Müdürlüğü gibi çok faydalı bir teşekkülü yaşatmak, onun çalışmasını temin etmek için lüzumlu olan bir vasıttır.”

Bu tartışmalar kanunun değiştirildiği 1956 yılına kadar sürmektedir. Ağustos 1956 yılında 6831 sayılı yasa yürürlüğe girmiştir. Ancak derginin sonraki sayısında bir haber dışında kanunu öven ya da yeren bir makaleye rastlanmamıştır. Oysaki bu kanunla orman dışına çıkarma işlemi yasalaşmıştı ve buna Bakanlar Kurulu karar verecekti. Bu dönemde Derginin eski etkinliğini yitirdiği anlaşılmaktadır. Dergi yine bilimsel makalelere boğulmuş, bol bol tercüme yazılar yayınlar hale gelmiştir. Zaman zaman uzun aralıklarla yayına ara verdiği olmuş, bazen de yılda birkaç sayı çıkabilmiştir. Zamanın iktidarının ormancılar üstünde baskıcı olduğu dergilerin arka sayfalarında görülen tayin, terfi ve yer değiştirmelerde de açıkça görülmektedir. Mesleğin uğradığı baskı 27 Mayıs 1960 ihtilali sonrası çıkan sayıların başyazılarında açıkça görülmektedir. Mayıs-Haziran 1960 sayısının başyazısı şöyle başlamaktadır:

“Yurdumuzu olduğu gibi mesleğimizi de maddi ve manevi baskı altında bulunduran günleri artık geride bırakmış bulunuyoruz. Yalnız söze ve yazıya değil, düşünceye bile hükmetmek isteyen, bilgisiz olduğu nispette mağrur ve alıngan bir idarenin akla değil, sinir sistemi üzerine bina eylediği gösterişli ve çalımlı mesaisinden memleketimize ve mesleğimize fayda ummak elbet mümkün değildi. Her bakımdan bir huzursuzluk devri demek olan geride bıraktığımız ve tam manasıyla kaybetmiş olduğumuz yılların, hürriyet ve serbestinin ışıltı altında büyük gayretlerle telafisine koyulmamız ormancılık meselelerimizi yeniden ele alarak belli prensipler üzerinde çalışmamız gerekmektedir.”

1960-1980 Dönemi

1960 yılının ilk sayısında “Su” konusunun ilk kez dergi gündemine girdiği görülmektedir. O tarihte 3 milyar olan Dünya nüfusunun su kaynaklarını geleceği düşünmeden tükettiği ve kirlettiğinden bahisle, su kaynaklarının korunmasının öneminde bahsedilmiştir. Aynı sayıda, Ahmet VARİŞLİĞİL tarafından yazılan *Su ve Orman* başlıklı yazı orman ve su kaynakları ilişkisini vurgulayarak bu konunun öncülüğünü yapmıştır. Orman Bakanlığının kurulmasına ilişkin Dernek görüşleri oluşturulmuş, Başbakanlık dahil konuyla ilgili bir çok yere görüş iletilmiştir. Bu çalışmaların da etkisiyle 1969 yılında ilk kez Orman Bakanlığı kurulmuş, ilk bakan olarak da orman yüksek mühendisi Sabit Osman Avcı atanmıştır.

Yeni Anayasada yer alacak ormancılıkla ilgili hükümlerin kararlaştırılması için Dr. Baki KURU gibi ormancı-hukukçulardan oluşan bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon, birçok ulusun Anayasasını incelemiş uzun çalışmalardan sonra raporunu Yönetim Kuruluna sunmuştur. Oluşturulan Dernek görüşü bilim adamlarıyla ve OMO, TTKD gibi diğer örgütlerle tartışılmış ve Derneğin belirlediği esaslar zerinde anlaşmaya varıldı. Ormancılık alanında *devrim* olarak kabul edilen 1961 Anayasasının 131. maddesinin temeli böylece atılmıştır. 1961 Anayasasının *Ormanların korunması ve geliştirilmesi* başlıklı 131. Maddesi:

“Devlet, ormanların korunması ve ormanlık sahaların genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir. Devlet ormanlarının mülkiyeti, yönetimi ve işletilmesi özel kişilere devrolunamaz. Bu ormanlar, zaman aşımıyla mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez.

Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından gerekirse, başka yere yerleştirilmesi kanunla düzenlenir. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir ve bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Orman suçları

“için genel af çıkarılamaz; ormanların tahribine yol açacak hiçbir siyasi propaganda yapılamaz”

şeklinde kanunlaşmıştır. Bu hükümler ormanlar bakımından bir dönüm noktasıdır. Ancak 1970 yılında 1255 sayılı yasayla maddenin ruhuna aykırı değişiklikler yapılmıştır. Yeni metinde, *orman suçları için genel af çıkarılamaz* hükmü tamamen kaldırılmıştır. Bu tarihte, Adalet Partisi iktidarda ve Süleyman DEMİREL başbakan olmasına rağmen, bu hükmün kaldırılması zamanın CHP Genel Başkanı İsmet İNÖNÜ'nün seçim vaadidir. Bu seçim vaadinin Orman ve Av'da büyük hayal kırıklığı yarattığı görülmekte, birçok yazıda bu vaade gönderme yapılarak İnönü eleştirilmektedir. Konu ile ilgili 1970 yılının ilk sayısında bir yazı kaleme alan Dr. Kazım MIHÇIOĞLU İnönü'yü şöyle eleştirmektedir.

“1961 Anayasasında var olan hükmün, sırf politika olsun diyerek, Anayasadan çıkarılmasına, tarihi bir şahsiyet olarak taraftar görünmenizi, size taraftar politikacılar hoş görseler bile, ormancılık tarihi sizi katiiyen affetmeyecektir.”

Diğer taraftan ilk metinde olmayan aşağıdaki hükümler maddeye eklenmiştir.

“Anayasa'nın yürürlüğe girdiği tarihten önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan topraklarla şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında orman sınırlarında hiçbir daraltma yapılamaz.”

Bilindiği gibi eklenen bu hükümler günümüzde yaşanan 2B gibi birçok sorunun nedenidir. Derginin 1969 yılı Aralık sayısında yapılan hazırlıklara karşı bir bildiri yayımlanmış ve Anayasanın ilgili hükmünün değiştirilmesinin sakıncaları anlatılmıştır. Ayrıca Dernek Başkanı Dr. Hasan SELÇUK tarafından zamanın siyasi parti genel başkanlarına da konu ile ilgili telgraflar çekilmiş ve uyarılarda bulunulmuştur. Ancak 17 Nisan 1970 yılında yapılan değişikle yukarıda bahsedilen hükümler yürürlüğe girmiştir.

1970'li yıllarda çeşitli imkânsızlık, engelleme ve baskılar yüzünden derginin bazı sayılarının çıkarılmadığını görmekteyiz. Bu dönemin izleri

yayımlanan Orman ve Av dergilerinde açıkça izlenebilmektedir. Bu dönemde Dernek ve Dergi toplumsal muhalefetin yanında yer almış, bu duruş Derginin yazılarına da yansımıştır. Dergide bu dönemde ormancılığa ilişkin yazıların yanında, toplumsal ve siyasal içerikli yazılara da sıkça rastlanır olmuştur. 1979 yılında çıkarılabilen birkaç sayıdan sonra Orman ve Av çıkarılmaz hale gelmiştir. 12 Eylül 1980 darbesiyle birlikte ülkenin girdiği olumsuz durumdan TOD'da etkilenmiş, 1985 yılına kadar hem dernek faaliyetleri aksamış hem de Orman ve Av dergisi çıkarılamamıştır. 1985 yılından günümüze kadar olan gelişmeler ikinci bir çalışmaya konu edilecektir.

TOD kuruluşundan günümüze kadar her faaliyeti ile ülke ormancılığının geliştirilmesi için çalışmalar yapmıştır. Yayımladığı bilimsel ve mesleki kitaplar, 1928 yılından beri yayınına devam eden Orman ve Av dergisinde yayımlanan makalelerle ormancılık eğitimi ve literatürüne de önemli katkılar yapmıştır. Tüm bunların yanında ormancılık eğitiminin 100. yılı olan 1957'de ve 150. yılı olan 2007 yıllarında düzenlediği kongrelerle ve kongre dokümanlarıyla eğitim öğretim konusunda da önemli faaliyetlerde bulunmuştur.

Yangın Sonrası Vejetasyon Dinamiğinden Hareketle Yangın Sonrası Restorasyon

Doç. Dr. Ali KAVGACI

“Bütün silvikültürel işlemlerde olduğu gibi yangın sonrası restorasyon çalışmalarının da en önemli dayanağı doğanın kendisidir”

Dünyanın orman yangınlarından yoğunlukla etkilenen bütün bölgelerinde olduğu gibi Akdeniz havzasında ve ülkemizde de ormancılığın en önemli konularından biri yangın yönetimidir. Yangın yönetimi çalışmalarının önemli bir alt kolu ise yangın sonrası restorasyondur. Bütün silvikültürel işlemlerde olduğu gibi yangın sonrası restorasyon çalışmalarının da en önemli dayanağı doğanın kendisidir. Dolayısıyla başarılı bir yangın sonrası restorasyon için yangın - vejetasyon ilişkisi bağlamında yangın sonrası vejetasyon dinamiğinin iyi bilinmesi ve buradan hareketle yangın sonrası ortaya çıkan tablonun doğru ve yön verici bir şekilde okunması önemlidir.

“Akdeniz Tipi Ekosistemlerde yangınlar ekolojik yapının doğal bir bileşenidir. Ancak...”

Bilindiği üzere Akdeniz Tipi Ekosistemlerde yangınlar ekolojik yapının doğal bir bileşenidir. Doğal koşullar altında yangınlar; yangın şiddeti, sezonu ve sıklığından oluşan bir düzlemde kendine özgü bir rejim içinde meydana gelmektedirler. Oysaki günümüzde, Akdeniz havzasında gerçekleşen yangınların sadece küçük bir bölümü (%5'den daha az) doğal nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu ise yangın rejiminde insan kaynaklı olarak bir değişimin yaşandığını ortaya koymaktadır.

“Akdeniz Tipi Ekosistemlerde yangın sonrası süksesyon bir otosüksesyondur”

Genel olarak kabul edilen düşünceye göre Akdeniz Tipi Ekosistemlerde yangın sonrası süksesyon

otosüksesyon şeklinde gerçekleşmektedir. Yani, yangın sonrası süksesyon, bitkilerin yalnızca zaman içinde yer değiştirmesi şeklindeki bir değişim olmayıp, onun ötesinde, mevcut türlerin alandaki bulunma yoğunluklarının değişmesi ve zaman içinde **çalı** - ağaç tabakalarının oluşmasıyla birlikte yapısal özelliklerdeki değişim şeklinde gerçekleşmektedir. **Böylesine bir değişim ve gelişim sonucunda ise** yangın öncesi vejetasyon yapısına farklılıklar olmakla birlikte zaman içinde ulaşılabilir.

Yangın sonrası yeniden yapılanma, Akdeniz tipi ekosistemleri oluşturan bitkilerin vejetatif ve generatif özellikleri itibarıyla yangına uyumlu bir yapıya sahip olmalarının sonucudur. Bu bölgelerdeki bitkiler varlıklarını devam ettirebilmek için farklı yeteneklere sahiptirler. Bitkilerin en önemli uyum özellikleri yangından etkilenmeksizin yangın sonrası sürgünden yenilenebilme ve tohumdan gençleşebilme özellikleridir. Sürgünden gençleşebilme özelliğinde olan türlerin hemen hemen tamamı yangın sonrası yeniden alana gelebilmektedir. Yangından sonra tohumdan gençleşerek alana gelen türler ise, alanda saklı bir şekilde bulunan, yangından etkilenmeyen ve hatta yangının teşvik edici etkisinin bulunduğu tepe veya toprak tohum bankası sayesinde yangın sonrası varlıklarını devam ettirebilmektedirler.

Bitkilerin yangın sonrası alana yerleşmesi 4 farklı şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar: a) Yangının herhangi bir teşviki olmaksızın sürgünden gençleşme, b) Yangının teşvikiyle sürgünden gençleşme, c) Yangın tarafından teşvik edilerek tohumdan gençleşme ve d) Yangın tarafından

teşvik edilmeksizin tohumdan gençleşmedir.

Bu değişik karakterdeki bitki grupları tekrarlayan yangınlardan sonra ise farklı şekillerde popülasyon gelişimleri göstermektedir. Yangın tarafından teşvik edilerek tohumdan gençleşerek alana yerleşen bitkiler yangın sıklığının artması durumunda varlıklarını devam ettirememe durumuyla karşılaşabilmektedirler. Çünkü yangın sıklığının artması bu türlerin yeteri kadar bir toprak veya tepe tohum bankası oluşturmaya izin vermemektedir. Bu durumda ise yangın sonrası süksesyon bir otosüksesyon şeklinde gerçekleşmeyebilmekte ve sonuçta doğal vejetasyonun bozulması süreciyle karşılaşmaktadır.

“Kızılçam sahip olduğu uyum ve direnç özellikleri sayesinde yangın sonrası kolaylıkla gençleşebilmektedir”

Bu bilgiler ışığında, Doğu Akdeniz’in en karakteristik vejetasyon tipi olan kızılçam ormanları değerlendirildiğinde, doğal koşullar altında yangın sonrası vejetasyon dinamiğinin bir otosüksesyon şeklinde gerçekleştiği ve bu ekosistemleri meydana getiren bitkilerin yukarıda belirtilen dört farklı gençleşme şeklinde de alana yerleşen bitkiler olduğu görülmektedir. Tür özelinde kızılçamın kendisi de sahip olduğu uyum ve direnç özellikleri sayesinde kolaylıkla yangın sahasında gençleşebilmektedir. Bu ise özellikle, hemen hemen her yıl yeteri miktarda sahip olduğu ve yangından olumsuz bir şekilde etkilenmeyen tepe tohum bankası sayesinde olmaktadır.

Öte yandan, yangın rejimi, özellikle yangınların sıklığının artması bağlamında önemli bir değişim göstermiştir. Bu noktada ise iki yangın arasında geçen süre kızılçamın devamlılığı açısından önem

arz etmektedir. Eğer bu süre yeteri kadar tepe tohum bankası oluşturmaya yetecek zamanın altında ise alanın yeniden kızılçam ormanı ile kaplanması mümkün olamamakta, onun yerine ise kermes meşesi, harnup ya da sandal gibi yangından sonra sürgünden gençleşen veya laden gibi tohumdan gençleşerek alana gelen maki türlerinin egemenliğinde bir vejetasyon yapısı oluşmaktadır. Bununla birlikte, yeteri kadar tohum bankası bulunsa bile, her yerde belirlenecek işletme amacına uygun bir gençleşme elde etmek de mümkün olamayabilecektir. Yangın sıklığı ile tepe tohum bankasına etkisi bağlamında yangın öncesi meşçere tipi (yaşı) yanında, yangın şekli (tepe – örtü), iklim koşulları (makro – mikro) ve toprak ile anakaya özellikleri de kızılçamın yangın sonrası doğal gençleşmesi üzerinde etkili olabilen faktörlerdir.

Bu bağlamda, kızılçam ormanlarında yangın sonrası restorasyon çalışmalarında, eğer işletme amacı doğrultusunda herhangi bir tür değişimi hedeflenmiyorsa, kızılçamın yangın sonrası mevcut tepe tohum bankası yardımıyla doğal bir şekilde gençleşerek yeniden bir orman kurma eğiliminde olduğu, bitkisel biyolojik çeşitliliğin de bu süreç içinde yeniden yangın öncesi duruma benzer bir yapıya ulaştığı bilinmelidir. Bu noktadaki en büyük handikaplar; ormanın yeterli tepe tohum bankası oluşturacak yaşa ulaşamaması, ulaşsa

dahi yangın yılı itibarıyla yeteri bir tepe tohum bankasının alanda bulunmaması ya da yangının optimum tohum yayılma sezonunun dışında gerçekleşmesi ve dolayısıyla yeterli olgunlaşmış tohumun bulunmaması olarak sayılabilir. Nitekim bu kapsamda yürütülmekte olan bir çalışmada, bakı (kuzey – güney) ve yangın şekli (örtü – tepe) itibarıyla değişik özelliklere sahip yaşlı kızılçam ormanlarında floristik yapının hızlı bir şekilde yeniden tesis olduğu, gençleşme yoğunluğu farklı olmakla birlikte alanların tamamında yeniden bir kızılçam ormanının oluştuğu tespit edilmiş olup, buna ilişkin bilgiler yakın bir gelecekte ormancılık kamuoyuyla paylaşılacaktır.

Hes Projelerinde Sorular ve Sorunlar (2)

Alaeddin BOBAT
Kocaeli Üniversitesi
bobatus@gmail.com

Özet

Suyun yerçekimi kuvvetiyle oluşturduğu potansiyel gücün türbinler aracılığıyla önce mekanik enerjiye sonra da elektrik enerjisine dönüştürüldüğü birimler olan Hidroelektrik Santraller (HES), kısmen de olsa yenilenebilir ve temiz enerji kaynakları arasında yer almaktadır. Her ne kadar büyük barajlı HES'lerin başlangıç yatırım maliyetleri yüksek olsa da, enerji elde etme maliyeti göreceli olarak daha düşük, verimi ve hizmet verme süresi daha yüksek, yatırımın geri dönme süresi ise daha kısadır. Bilinen bir teknolojidir ve yakıt gideri bulunmamaktadır. Atık sorunu göreceli olarak düşük kaldığı için çevresel etkisi daha azdır. Yağış ve su olduğu sürece teknik sorunlar dışında üretimin aksaması söz konusu değildir. Bunların dışında Baraj ve HES'ler içme-kullanma ve tarımsal amaçlı su sağlamakta, sel ve taşkınları önlemekte, enerji üretmekte, nükleer ve termik santrallere göre daha az çevre kirliliği yaratmakta, kurulduğu yerlerde az da olsa işlendirmeye ve kırsal/bölgesel kalkınmaya (okul, sağlık ocağı, köy konağı yapımı vb) katkı yapmakta, tatlı su balık yetiştiriciliğine ve bazı sportif/rekreatif/turistik etkinliklere zemin hazırlamakta, iklim aşırılıklarını gidermekte (yumuşatmakta), kısmen su ulaşımına aracılık etmektedir. Çevresinin ağaçlandırılması ile dolaylı olarak baraj ve HES'ler erozyon önleme işlevi de görmektedirler.

Tüm bu olumlu etkilerine karşın, boyutları projeden projeye göre değişmekle birlikte HES projelerinin doğal, tarihsel ve kültürel çevre ile sosyo-ekonomik çevre üzerinde birçok olumsuz etkileri bulunmaktadır.

Yazının birinci bölümünde; (i) akarsuların boşa akmadığı, (ii) HES'lerin yenilenebilir ve sürdürülebilir bir enerji kaynağı olmadığı, (iii) HES'lerin göreceli olarak temiz sayılabileceği, (iv) çevresel etkilerinin bilinen ya da tahmin edilenden çok daha fazla olduğu açıklanmış ve işletim aşamasında da HES projelerinin soru ve sorunlarla karşılaştığı vurgulanmıştır. Yazının ikinci bölümünde ise, (i) can suyu sorunu, (ii) ÇED bilmecesi, (iii) ülkemizin su varlığı, (iv) enerji gereksinmesi ve bunun nasıl karşılanacağı gibi dört temel soruna değinilerek çözüm önerileri üzerinde durulmaktadır.

5.2.2. Sucul Ekosistemdeki Değişmeler

Su hızı, su derinliği ve ıslak çevrede olabilecek değişiklikler sucul ekosistem açısından oldukça önemlidir. Hidrobiyolojik parametrelerdeki en küçük değişiklik, sucul canlıların yaşam koşullarını büyük oranda etkilemektedir. Su hızı suda CO₂ ve

O₂ gibi çözülmüş gazların ve besin maddelerinin transferinde önemli rol oynayabildiği gibi, bazı sucul türlerin solunum ve üreme faaliyetlerini de etkileyebilmektedir[31]. Su hızı, derinliği, zamanlaması ve miktarındaki değişimler sucul canlılara çoğunlukla zarar vermektedir [32,33]. Suyun gerek cebri borudan hızla geçerken sürtünmesi gerekse türbin kanatlarına çarpması ve soğutma amaçlı kullanılması ile suyun öncelikle sıcaklığında artış olmaktadır. Suyun azalması ve su sıcaklığının değişmesi ile çözülmüş oksijen miktarı düşmekte, besleyici elementler azalmakta, bu durumdan balıklar ve diğer makroskopik canlılar ile bitkisel ve hayvansal plankton olumsuz etkilenmekte, planktonun nicel ve nitel yapısı değişebilmekte, sonuçta akarsu ve denizlerdeki beslenme zinciri etkilenebilmektedir. Çünkü, akarsudaki bu değişimler balıklar ve suya bağımlı diğer canlıların yaşama ve beslenmelerini kısıtlayan önemli etkenlerdir [31]. Örneğin, alabalığın akarsulardaki yaşamını sağlıklı sürdürebilmesi için su sıcaklığının 15°C'nin üzerine çıkmaması gerekmektedir.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin endemik türlerinden olan Karadeniz Alası (*Salmo trutta labrax*) ve diğer

endemik alabalık türleri (*Salmo trutta rizeensis* ve *Salmo trutta coruhensis*) gibi göç eden balıkların varlığını sürdürebilmesi, barajlardan verilecek su miktarı ile yakından ilişkilidir. Çünkü bu tür balıklar hızlı akıntılı, soğuk ve oksijen bakımından zengin sularda yaşayabilmektedir. Yeterli nitelik ve nicelikte su olmadıkça balık türleri olumsuz etkilenmekte ve yapılan balık geçitleri göstermelik kalmaktadır(Şekil 9).

Şekil 9. HES Projelerinden Etkilenen Endemik Alabalık Türü (a) *Salmo trutta labrax* ve (b) Yanlış İnşa Edilen Bir Balık Geçidi Girişi

Karadeniz alası, yumurtlama döneminde (Eylül-Aralık) akarsuyun ana kolu ve yan kollarındaki yerlere, kaynağa yakın noktalara kadar göç ederek yumurtalarını bırakmaktadır. Üreme ve beslenme göçü yapan, akarsu yatağında aşağı havzalardan mevsimsel olarak kaynak ve yan kollara hareketlenen balıklar, nehir üzerindeki yapılardan olumsuz etkilenmektedir. Her türlü HES veya barajların su tutma amaçlı yapıları bütün doğal göç sistemlerini olumsuz etkilemektedir. Özellikle üreme göçünün durması ya da engellenmesi bütün doğal stokta yıkıma yol açmaktadır [27].

Mansap tarafında azalan su miktarı ile balıklar için uygun yumurtlama yeri bulmak zorlaşmakta, uygun görülen yerler ise sığ olduğu için

yumurtalar diğer canlılar tarafından yenmektedir. Doğal olarak kurak dönemlerde sıkça rastlanabilen su azalmaları ya da kurumalar akarsu ekosistemini ve bu ekosistemde yer alan tüm canlılar ile bunlar arasındaki ilişkileri olumsuz etkilemektedir.

Ayrıca mevzuat gereği olması gereken balık geçitleri uygulamada hemen hemen hiç yapılmadığı gibi, yapılanların da işlevselliği ve hedef tür balık geçişine uygunluğu da tartışma konusu olmaktadır(Şekil 10a). Ayrıca, bazı HES projelerinde balıkların cebri boruya girişini engelleyen ve balık geçidine yönlendiren ızgara gibi bazı düzenekler bulunmadığı için balık ölümleri meydana gelebilmektedir(Şekil 10b).

Şekil 10. (a) Su Olmayan Balık Geçitleri ve (b) Balık Ölümleri

6. Can Suyu Akarsu Ekosistemi İçin Yeterli Olmuyor mu?

Can suyu tohumun ya da fidan/fidenin toprakla buluşmasından hemen sonra toprağa verilen ilk suyun adıdır. Dolayısıyla can suyunun amacı, ekosistemde ya da herhangi bir ortamda bulunan canlıların yaşamlarını ve canlı-cansız ilişkilerini sağlıklı biçimde sürdürmeleri için gerekli olan en az düzeydeki su miktarıdır [25]. Ancak uygulamada can suyu ekosistem için gerekli olan su olarak ele alınmamakta ve özellikle düşük debili akarsular üzerinde kurulan küçük, hatta çok küçük(mikro) ölçekli HES projelerinde tartışmalara yol açmaktadır. Proje sırasında akarsuyun doğal yatağının değiştirildiği ve regülatörlerle yönlendirilen su, yatağından akmayacağı için bir miktar su, canlılığın sürdürülmesi amacıyla akarsuyun doğal yatağına bırakılmaktadır. İşte, herhangi bir akarsu ekosisteminin gereksinme duyduğu bu su miktarına “**can suyu**” denilmekte ve ekosisteme verilen zarar da bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Genel olarak can suyu miktarı havzadaki ortalama yağış miktarının yüzdesi olarak hesaplanmakta ve bu oran ülkemizde çoğunlukla %10 olarak belirlendiği için sorunlara neden olmaktadır. Can suyunun az verilmesi durumunda balıklar derin ve havuz oluşturmuş alanlarda toplanmaktadır. Toplam balık stokunun fazla olması bu küçük havuz sistemlerinin taşıyamayacağı miktarda olursa toplu balık ölümleri meydana gelebilmektedir. Toplu olarak bir arada bulunma

sonucu sıcaklık artışı, çözünmüş oksijen miktarındaki azalma, besin maddesi birikimi ve devamında ötrofikasyona kadar giden olumsuz koşullar oluşmaktadır.

Bunların dışında, can suyunun yetersiz olması sucul ve ıslak çevrede yaşayan tüm canlıların yok olmasını beraberinde getirmektedir.

Akarsu ekosisteminin bütünlüğünün korunması için, farklı akış dağılımlarının dikkate alınarak can suyu uygulaması yerine, “**çevresel akış**” adı verilen uygulamaların tercih edilmesi gerekmektedir. Çevresel akış, farklı akarsu sistemlerinde su gereksinmesini bilimsel olarak değerlendirme yöntemlerine verilen genel addır. Çevresel akışın en büyük özelliği, ekosistemi bütüncül olarak ele alması ve hidrolojik döngünün ekosistem hizmetleri içindeki rolünü saptamaya yönelik olmasıdır. Çevresel akış temelde, nehrin su kalitesini korumaya yöneliktir ve bir nehir için çevresel akış metodu belirlerken, sağlıklı akarsu ekosisteminin ne derece korunacağı, çevresel varlıkların koruma gereklilikleri, akarsuyun insana sunduğu hizmetlerde kabul edilebilir risk boyutu ve suyun diğer kullanımlarına (tarım, hayvancılık vb.) verilecek öncelikler göz önüne alınmaktadır. Sonuç olarak, çevresel akış yalnızca akarsu ekosistemini değil, aynı zamanda sosyoekonomik koşulları da korumayı amaçlamaktadır.

7. HES'lerin Olumsuz Etkilerini ÇED Azaltıyor mu?

ÇED sürecinin amacı, yatırım faaliyetinin yol açabileceği tüm olumsuz çevresel etkilerin önceden belirlenip gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaktır. HES projelerinin de akarsu ekosistemleri üzerindeki olumsuz etkilerinin saptanması, önlenmesi, en aza indirilmesi veya ortadan kaldırılması için ÇED raporlarının hazırlanması ve uygulanması gerekir. Ancak, ülkemizde bu süreç tartışmalı bir durumdadır.

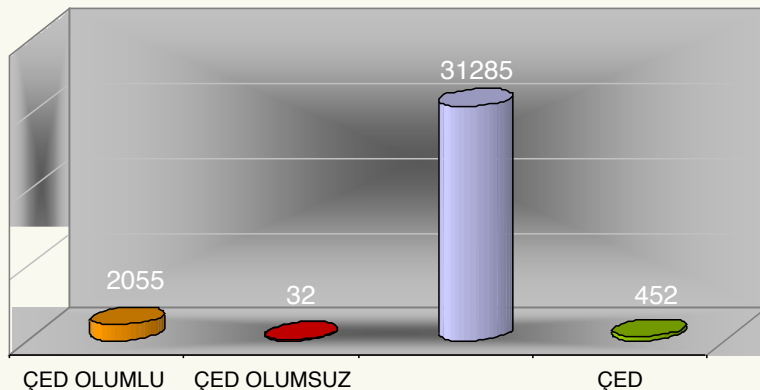
HES projelerinin önündeki en büyük engel, HES'lerin gerçek maliyetlerinin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca baraj ve HES'ler kapsamında yürütülen çevre politikalarının uygulamasında belirsizlikler bulunmaktadır. Ayrıca ÇED Yönetmeliği'nde 14 Nisan 2011 tarihinde yapılan değişiklikle, 2015 yılına kadar yatırımına başlanacak olan projelerde, ÇED koşulu kaldırılmıştır. Bu değişiklikle, orman alanlarının çeşitli yatırımlara açılması, akarsu havzaları arasında su transferi, 10.000 m² ve üzerindeki deniz dolguları, ulaşım ve altyapı yatırımları, su depolama tesisleri, 10MW ve üzeri akarsu tipi HES'ler, toplu konutlar, turizm tesisleri, maden ocakları ve bazı fabrikalar da 2013 yılına kadar ÇED uygulamasından muaf tutulmaktadır. Olumsuz çevresel etkilere neden olan baraj ve HES'lerin ÇED'den muaf tutulması tartışmalara neden olmaktadır [34].

Bütün sektörlerde olduğu gibi HES projeleri için hazırlanan ÇED'ler de sorunludur. Adeta idari bir işleme dönüştürülen ÇED'in gerçekten "**çevresel etkinin değerlendirildiği**" bir rapor olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. ÇED'ler işin özünden uzak, sadece formaliteyi tamamlamaya, toplumsal baskıları ertelemeye ya da susturmaya

yarayan süreçler olarak işlemektedir. Bunun en büyük göstergelerinden birisi de hiçbir HES projesine ilişkin ÇED'in olumsuz olarak sonuçlanmamasıdır. ÇED raporları masa başında sadece raporda olması gereken başlıklar şeklinde değerlendirilerek hazırlanmaktadır. Günümüzde ÇED, bir formalitenin yerine getirilmesi olarak görüldüğünden, yatırımcılar için, işleri geciktiren işlemler olarak algılanmaktadır. ÇED raporları havzanın bütünü temelinde hazırlanmamakta, havzalardaki yapılar birbirinden bağımsızmış gibi ayrı ayrı değerlendirmeye alınmaktadır[46]. Bu durum da, ÇED raporlarının hem bilimselliğinin ve geçerliliğinin hem de güvenilirliğinin sorgulanmasına yol açmaktadır. ÇED Genel Müdürlüğü verilerine göre 1993-2010 yılları arasında kapsayan dönemde verilen kararlar da bu iddiayı güçlendirmektedir. Kararlar incelendiğinde, yaklaşık %93'ünün "**ÇED gerekli değildir**" olarak ve yaklaşık %6'sının "**ÇED olumlu**" olarak verildiği görülmektedir [35]. Yani, ÇED kararlarının toplamda %99'u yatırım lehine verilmekte, ÇED kararları olumsuz sonuçlanan yatırımlar ise toplamda oldukça küçük kalmaktadır(Şekil 11).

Ayrıca HES'lerde üretilen elektriğin taşınması için iletim hatlarının kurulması gerekir. Ancak elektrik iletim hatlarının çevresel etkileri ve bu etkilerin giderilmesi, ÇED raporuna katılmamaktadır. Oysa iletim hatlarının kurulması süreci, başta bitki ve üst toprak katmanı olmak üzere alanda pek çok zarara yol açmaktadır. İletim hatları kurulumu da ÇED sürecine katılarak, başta tıraşlama olmak üzere çevresel etkilerin azaltılmasına ya da giderilmesine yönelik yöntemler kapsama alınmalı ve ÇED yanında bütünsel havza planlaması yönünden Birikimli Etki Değerlendirmesi de ÇED sürecinde zorunlu olmalıdır.

Şekil 11. 1993-2010 Yılları Arasında Verilen ÇED Kararları

8. Ülkemiz Su Kaynakları Yönünden Zengin Değil midir?

Dünyadaki toplam su miktarı 1,4 milyar km³'tür. Bu suların %97,5'i okyanuslarda ve denizlerde tuzlu su olarak, %2,5'i ise nehir ve göllerde tatlı su olarak bulunmaktadır. Bu kadar az olan tatlı su kaynaklarının %90'ının da kutuplarda ve yeraltında bulunması nedeniyle insanoğlunun kolaylıkla yararlanabileceği elverişli tatlı su miktarının ne kadar az olduğu anlaşılmaktadır.

Ülkelerin su potansiyeli genellikle kişi başına düşen su miktarına dayandırılarak değerlendirilmektedir. Uluslararası ölçütlere göre, yıllık kişi başına 10.000 m³'ten daha yüksek su potansiyeline sahip ülkeler su zengini, 10.000 m³-3000 m³ arasında potansiyele sahip ülkeler kendi kendine yeten, 3000 m³-1000 m³ arasında potansiyele sahip ülkeler su kıtlığı yaşayan ülkeler ve yıllık kişi başına 1000 m³'ten daha düşük potansiyelli ülkeler ise su yoksulu ülkeler olarak kabul edilmektedir. Türkiye'de son 20 yılda kişi başına düşen su miktarı, 4.000 m³'ten 1.519 m³'e gerilemiş durumdadır. 2030 yılına kadar nüfusumuzun 100 milyona çıkacağı ve kişi başına düşen suyun 1.120 m³'e düşeceği öngörülmektedir. Bu verilere göre Türkiye, son hızla su yoksulu olma yolunda ilerlemektedir. Üstelik bütün bu öngörüler mevcut kaynakların 20 yıl sonrasına hiç tahrip edilmeden aktarılması durumunda söz konusu olabilecektir. Bu nedenle Türkiye'nin gelecek nesillerine sağlıklı ve yeterli su bırakabilmesi için kaynakların çok iyi korunup, akılcı kullanılması gerekmektedir[36].

Bunun yanı sıra, yapılan çalışmalar, küresel iklim değişikliğinin Türkiye'yi kuraklıkla vuracağını öngörmektedir. Küresel iklim değişikliğinden en fazla etkilenecek ülkeler arasında yer alan Türkiye, BM Çevre Programı'nın (UNEP) tahminlerine göre Avrupa'da çölleşmenin ilk önce başlayacağı ülkeler arasındadır. İklim koşullarındaki değişimlere hassas bir enerji türü olan hidroelektrik enerjinin, suyu tükenmek üzere olan Türkiye'de dikkatli bir planlamayla ele alınması gerekir[37].

9. HES Projeleri Yapılmazsa Artan Enerji Gereklinmesi Nasıl Karşılanacaktır?

Türkiye, yenilenebilir enerji kaynaklarının çeşitliliği açısından elverişli bir coğrafi konuma ve iklimsel özelliklere sahiptir. Başlıca yenilenebilir enerji kaynakları arasında hidrolik, biyokütle, rüzgâr, biyogaz, jeotermal ve güneş enerjisinin bulunduğu Türkiye'de elektrik üretiminde yenilenebilir enerjinin payı yalnızca % 24 civarındadır. Diğer taraftan, Türkiye'de yenilenebilir enerjinin payının artırılması genel olarak, hidroelektrik enerji yatırımları olarak anlaşılmaktadır. Söz konusu %24'lük yenilenebilir enerjinin payının %98'inin hidroelektrikten karşılandığı görülmektedir.

Hidroelektrik santraller inşa edilecektir ve edilmelidir. Ancak, bilimin ışığında, insana yaraşan ve ona hizmet edecek, doğru yöntemlerle, en uygun yerlerde yapılmalıdır bu inşaatlar... Çünkü enerji, insanın refahı için kullanılacaksa bir anlam taşımaktadır.

HES dışında ülkemizin zengin yerli ve yenilenebilir kaynakları geliştirilmeyi beklemektedir. Bu kaynakların doğru stratejilerle, temiz teknolojilerle ve yerli imalat sanayini geliştirip, teşvik ederek devreye alınması halinde, kaynakları hem talan etme anlayışı bitecek hem de ülkemiz enerjideki dışa bağımlılık zincirinden kurtulacaktır.

Ülkemizin sahip olduğu ve henüz devreye alınmamış yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları toplamda 824 milyar kws'lik bir gizilgüç oluşturmaktadır. Bunların kaynaklara göre dağılımı :

- Hidroelektrik : 100 milyar kilowatt-saat (kws)
- Rüzgar : 120 milyar kws
- Güneş : 380 milyar kws
- Jeotermal : 16 milyar kws
- Biyoyakıt (çöp-atık dahil): 35 milyar kws
- Yerli linyit : 100 milyar kilowatt-saat

Bu kaynaklara ek olarak, sadece binalarda ve sanayi kuruluşlarında, **enerji verimliliği**nde gerçekleştirebilecek iyileştirmelerle, elde edilebilecek ek elektrik üretim potansiyeli **54 milyar kws**'tir. Yani 54 milyar kws daha az tüketip, aynı gayri safi milli hasılayı sağlanabilir. Mevcut santrallerin **rehabilitasyonu**yla, 19 milyar kws ek elektrik üretilebilir. Henüz devreye alınmamış yerli ve yenilenebilir kaynaklarımız, enerji verimliliğiindeki iyileştirmeler ve rehabilitasyonla elde edilebilecek ek elektrik üretimi, 824 milyar kilowatt-saattir ve geçen yılki tüketimin yaklaşık 4 katına eşittir. Bütün bunların yanı sıra, **kayıp ve kaçakta % 2'lik bir iyileştirme, yaklaşık 4,5 milyar kws ek elektrik anlamına gelmektedir [38].**

Bu yeni ve yenilenebilir enerji yatırımlarının gerçekleşmesi için, HES odaklı yenilenebilir enerji üretimi yaklaşımının terk edilmesi ve yenilenebilir enerji teknolojilerinin eş zamanlı büyümesine yönelik bir vizyon geliştirilerek bu çerçevede bir teşvik mekanizmasının ortaya konması gerekmektedir. Diğer taraftan, alım teminatlarının yetersizliği, mevcut şebeke bağlantı ölçütlerinin uygun olmaması, jeotermal arama çalışmalarının yüksek maliyeti, yenilenebilir enerji ile doğa koruma hedeflerinin çelişebilmesi, kaynaktan trafoya aktarım gücü, araştırma geliştirme fonlarının yetersizliği, tüketicinin enerji kaynağını seçmesindeki zorluklar gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesinin önünde çeşitli zorluklar/kısıtlar bulunmaktadır. Bu kısıtları aşacak yasal ve teknik düzenlemelere gerek duyulmaktadır.

10. Sonuç Yerine

Enerji kalkınmanın ana bileşeni olmasına karşılık, çevresel riskleri ve sorunları da birlikte getirmekte, enerjiye ilişkin faaliyetlerde enerji ve çevre arasındaki etkileşim göz önünde tutulması gereken önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Enerji kaynakları, ister kömür, petrol, doğal gaz gibi fosil yakıtlar olsun, isterse hidrolik enerji, jeotermal, rüzgar gibi yenilenebilir enerji kaynakları olsun, doğadan elde edilmektedir. Buna karşılık, bu kaynakların kullanılması çevre üzerinde olumsuz etkiler meydana getirmekte, diğer bir deyişle, **“olumsuz etkiler”** olarak

doğaya dönmektedir. Bu olumsuz etkiler enerji-çevre etkileşimi politikalarını, ekonomiyi, yasal düzenleyicileri, teknolojileri, hatta liberalleşmenin önemli olduğu günümüzde serbest piyasa koşullarını ve rekabeti içeren oldukça karmaşık bir niteliğe sahip olup, sistematik bir analiz ve yönetim gerektirmektedir[39].

Enerjiye yönelik tüm faaliyetler, araştırılmasından başlayarak tüketimine kadar her aşamada, önlem alınmadığı takdirde, çevre üzerinde, hava, toprak, su kirliliği, flora ve faunanın azalması, arazi kullanımı vb olumsuz etkiler yaratmakta ve yerel, bölgesel, küresel çevre sorunlarına yol açabilmektedir. Çevresel sorunlar ekolojik bütünlük içerisinde ele alınmadığı takdirde, bir atık miktarında azalma sağlanırken diğer bir atık miktarı artabilmekte ve bir alıcı ortamda kirlilik azaltılırken bir başka ortamda kirlilik yükü artabilmektedir. Bir enerji kaynağı hava kirliliği ve su kirliliği yaratırken diğer bir enerji kaynağı görüntü kirliliği yaratabilmekte ve arazi kullanımında sorunlara neden olabilmektedir. Ayrıca, çevresel sorunların giderilmesi için yapılacak yatırımların yüksek maliyetli olması bu yatırımlarda en uygun teknolojilerin seçilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, çevresel önlemlerin alınmasına yönelik yatırımlarda maliyet - etkin teknolojilerin uygulanması, çevrenin bir bütün olarak ele alınması ve çevresel sorunlara mümkün olduğu kadar ortak çözümlerin getirilmesi gerekmektedir[39]. Türkiye'nin enerji politikası, **talebin yönetimi** yerine ağırlıklı olarak **arzın yönetilmesi** üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşım, enerji yatırımlarının mümkün olduğunca fazla enerji üretmek üzerine odaklanmasına ve **“enerjinin verimli kullanımı”** gibi talep yönetimine dayalı uygulamaların geri planda kalmasına neden olmaktadır[40].

HES'ler her şeyden önce **“kısmen yenilenebilir ve temiz”** enerji kaynakları arasında yer almaktadır. Her ne kadar büyük barajlı HES'lerin başlangıç yatırım maliyetleri yüksek olsa da, enerji elde etme maliyeti göreceli olarak daha düşük kalmaktadır. Verimi ve hizmet verme süresi daha yüksektir. Yatırımın geri dönme süresi daha kısadır. Bilinen bir teknolojidir ve yakıt gideri bulunmamaktadır. Atık sorunu yok denecek kadar az olduğu için çevresel etkisi görece daha düşüktür. Yağış ve su

olduğu sürece teknik sorunlar dışında üretimin aksamaması söz konusu değildir.

Tüm bu olumlu niteliklere karşın HES projelerinde, hem planlama eksikliğinden hem de uygulamadan kaynaklanan pek çok sorun yaşanmaktadır. En uygun projeler bilimsel gözleme dayanan, bilgi, birikim ve deneyim ile biçimlenen ve havza temelinde yapılan **“bütüncül planlama”** ile başlamaktadır. Ancak, bunca sermaye, emek ve girişimcilik yatırımı ile ülkemizde yapılan HES projelerinin henüz planlama aşamasında pek çok eksik ve yanlış bulunmaktadır. Havza özelinde doğal, kültürel, sosyal, ekonomik etkenler de dikkate alınarak, su potansiyelinin öncelikli kullanımları belirlenmediğinden, HES’lerin planlanması baştan eksik kalmaktadır. Dolayısıyla başlangıçta üretken ve verimli olması beklenen projeler, hayal kırıklığı yaratmaktadır. Bunun dışında yerel kurum ve kuruluşların görüşleri alınmadan lisanslar verildiği için, projelerin uygulanması aşamasında sosyal ve teknik anlamda sorunlar çıkmakta ve ilgili yerel yönetimler çözümü olanaksız sorunlarla karşı karşıya bırakılmaktadır. Her ne kadar ÇED toplantılarında yerel halka bilgi verilmek istense de, bu toplantılar amacına ulaşamamakta, halk ile şirket çalışanları ve yerel güçler arasında hoş olmayan olaylar yaşanabilmektedir.

Su Kullanım Hakkı Anlaşması(SKHA)’nın tek tip hazırlanması, projenin özelliğine göre hükümler içermemesi ya da eksik hükümler içermesi nedenleriyle uygulamada çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yap-İşlet-Devret(YİD) modeli HES tesisleriyle yapılan söz konusu anlaşmalarda 4628 sayılı yasadaki kadar açıklayıcı ve sorunları giderici hüküm bulunmamaktadır [41]. Su kullanım hakkı anlaşması(SKHA) yapılırken bırakılacak can suyu, sulama suyu, içme suyu ve balık üretim çiftliklerinin gereksediği su miktarları tam olarak belirlenmediği için, hem kurumlar arasında hem de kurumlar içinde eşgüdüm eksikliği yaşanmaktadır. Böylece, bırakılacak can suyu miktarı HES şirketlerinin insafına kalmaktadır. Yerel halkın kendi gereksinimleri için yaptığı tarımsal etkinlikler ayrıntılı ve gerçekçi bir hesap temeline dayanmadığından, yine kurumlar arasında ve kurumlar ile şirketler ve halk arasında çatışmalara neden olunmaktadır. Pek çok HES projesinin gündeme geldiği yerlerde kadastro çalışmaları henüz tamamlanmamış olduğundan, mülkiyet değerlendirmesi sağlıklı yapılamamakta ve taraflar zarar görmektedir.

Kurum ve kuruluşlar arasında yetki karmaşası, işlemleri yavaşlatan ve eşgüdümü zorlaştıran en önemli sorunlardan birisidir.

HES projelerinin planlama, yapım ve özellikle de işletme aşamalarındaki her türlü etkinliği denetlenmek zorundadır. Denetimin etkili olması için de mutlaka yeterli yaptırımların uygulanmasına yönelik yasal ve kurumsal altyapının sağlanması, görev, yetki ve sorumluluğun verilmesi gerekmektedir.

HES ve diğer su yapılarının denetimi, son yasal düzenlemelerle özel sektöre devredilmek istendiğinden ve buna yönelik yapılan yasa ve yönetmelikler mahkeme kararıyla durdurulduğundan, günümüzde denetim konusunda bir boşluk yaşanmaktadır. Bu nedenle, HES projeleriyle ilgili herhangi bir sorunda taraflar topu birbirine atmakta; bu arada oluşan karmaşa, sorunları çığ gibi büyötmektedir.

Denetimsizlik, ÇED raporlarının gelişigüzel yapılmasını neredeyse özendirmekte, raporlarda yer verilen düzenlemeler ya da iyileştirmeler çoğunlukla yerine getirilmemektedir.

İşletmeye açılan HES'lerin, işletmeye geçiş aşamasında ve sonraki işletme döneminde enerji ve su değerlerinin izlenmesi-değerlendirilmesinde, ölçü tesisleri ve ölçmede, mansaba bırakılacak suyun zaman ve miktar olarak belirlenmesinde, akış güvenliğinin sağlanmasında, ardışık HES'lerin puant saatlerde çalıştırılmasında, bakım ve onarımlarında, rezervuar işletme programlarının uygulanmasında, denetimsizlikten kaynaklanan çok fazla sorunla karşılaşmaktadır. Akarsularda suyun akış güvenliğini bozacak müdahaleleri kim nasıl denetim altına alacak sorusu da askıda kalmaktadır.

HES projelerinin sağladığı teknik ve ekonomik faydalar ile yarattığı çevresel sorunların “**enerji-ekonomi ve ekoloji**” üçgeninde belirlenerek değerlendirilmesi uluslararası arenada kabul gören bir yaklaşımdır. HES projelerinin stratejik rolü ülke, havza ve bölgesel düzeylere göre değişebilmekte ise de, başarılı projeler çevresel duyarlılıkları dikkate alarak ciddi bir hazırlık ve kadroyu gerektirmektedir. Bu da ancak yeterli kaynak, bilgi birikimi ve paydaşların görüşlerini almakla sağlanabilir. Bu nedenle HES projeleri uzman ve deneyimli bir ekip tarafından hazırlanmak zorundadır. Bununla birlikte projeler sınırlı hidrolojik veri ve bu verinin analizi, iklim

değişikliği, belirsiz jeolojik yapı, multi-disipliner yaklaşım, tasarım ve inşaat bilgilerini de içine alan bir dizi karmaşık ve belirsiz aşamaları da içermektedir. Ülkemizdeki hidrometrik ölçüm ağı ve bilgisi ise, küçük ölçekli HES projelerinin yapımı ve işletimini karşılayamayacak kadar eksik ve yetersizdir. Bütüncül havza planı yapılmaması, ÇED raporlarının yetersiz kalışı, kısıtlı veri ve mühendislik bilgisi gibi nedenlerle HES projeleri doğayla uyumlu tasarlanamamakta, inşa edilememekte ve verimli işletilememektedir. Özellikle ardışık olarak dizilen HES projelerinde ciddi hazırlanmış ÇED yanında Birikimli Çevresel Etki Değerlendirmesi(BÇED) de zorunlu olmalıdır.

Elektrik enerjisine gerek duyuldukça HES projeleri de yapılacaktır. Bununla birlikte, projelerin flora, fauna, tarihi-kültürel değerler ve yerel halkın üzerindeki olumsuz etkileri bazı önlemlerle giderilebilir ya da en aza indirilebilir. Örneğin, göç eden balıklar için uygun geçit ya da asansörler tasarlanabilir; uygun yer seçimi, çevresel etkiler dikkate alınarak yapılabilir; yerel halk sosyal-kültürel-ekonomik anlamda zarar görmeyecek bir şekilde, uygun yerlere yerleştirilebilir; tarihi ve kültürel yapılar başka bir alana taşınabilir; endemik ve tehlike altındaki türler koruma altına alınabilir; can suyu ekosistemin, halkın ve tarımsal sulamanın gereksediği miktarda bırakılabilir. Bu önlemlerin hepsi, HES projelerinin maliyetini artırır gibi görünse de, enerji-ekonomi ve ekoloji arasındaki çatışmalardan daha öncelikli ve önemlidir.

Her akarsuya ya da her ekosisteme yalnızca parasal/ekonomik değer olarak bakmanın, doğa ve ekosistemi tek yanlı ve geri dönüşümsüz olarak bozma anlamına geldiği; parasal değer her hangi bir yoldan sağlanırken, bozulan ekosistemin önceki durumuna gelmesinin çok uzun yıllar alabileceği ya da önceki konumuna geri döndürülemeyeceği de unutulmamalıdır. Su ve sucul ekosistemler yaşamın olmazsa olmazı olduğundan suyun kullanımında ya da durumunun değiştirilmesinde /dönüştürülmesinde çok duyarlı ve dikkatli olunması gerekir.

Geçmişte doğal varlıklar yasa ve yönetmeliklerle değil sevgi, uyum ve doğal dengenin bileşimi ile yönetilmeye çalışılmıştır. Doğa ile barışık

yaşayabilmek, ancak doğanın kurallarına göre mümkün olmaktadır. Geçmişte Hititler körü körüne itaatkârlığı, boyun eğme ve mistizmi benimseyerek değil, diğer canlılarla birlikte doğanın dengelerini gözetip koruyarak bilinç ve yaşam tarzlarını oluşturmuş ve içselleştirmişlerdir. Yani Hititlerde yaşam kültürü, insanla doğanın birbirine karşılıklı saygı, uyum ve inanç esasına dayalı, ayrılmaz bir parça görünümü kazanmıştır. Böylece oluşturulmuş bir hukuksal yapı, doğal Hitit toplumsal yaşamını yansıtmakla beraber, aynı zamanda özen ve sorumluluğun da eşit oranda duyulduğu bir düzeni beraberinde getirmektedir. Günümüzde de doğal varlıkların “**sürdürülebilir yönetimi**”, en az Hititler kadar duyarlı olmaktan; geçmişte edinilmiş bilgi, birikim ve deneyimi doğa ile uyumlu biçimde kullanmaktan geçmektedir.

11. Kaynakça

1. Ataç, A., Leblebici, A. 2006. Türkiye’de Hidroelektrik Enerjinin Gelişimi, **Türkiye 10. Enerji Kongresi**, Bildiriler Kitabı, Cilt I, 209-217.
2. Pamir, N. 2013. **32 kısım tekmili birden Türkiye’nin enerjiyle sınavı**, <http://www.odatv.com/n.php?n=32-kisim-tekmili-birden-turkiyenin-enerjiyle-sinavi>.
3. Pamir, N. 2012. **Stratejik Derinlik**, 6 Temmuz 2012, www.enerjienergy.com
4. DSI, 2012. **Faaliyet Raporu**, <http://dsi.gov.tr/docs/stratejik-plan/dsi-2012-faaliyet-raporu>, Erişim : 17 Eylül 2013.
5. Alpaslan, A.H. 2006. Türkiye’nin Enerji Pazarına Kuzeydoğu Anadolu’nun Katkısı, **Türkiye 10. Enerji Kongresi**, Bildiriler Kitabı, Cilt I, 125-130.
6. The World Bank, <http://web.worldbank.org>, Erişim : 20.02.2011
7. EPA, 2002. **Biological assessments and criteria : Crucial components of water quality programs**, USA-EPA, Office of Water, 822-F-02-006.
8. Bobat, A., Gezgin, T. 2007. Kocaeli Drought Plan in Management of Yuvacık Reservoir, **Second Annual YÖK-SUNY Collaboration Symposium Scientific Collaboration for Sustainable Development**, Proceeding Book, 76-90, Adana.
9. TMMOB, 2011. **Hidroelektrik Santraller Raporu**, Mattek Basın Yayın Tanıtım Tic. San. Ltd. Şti., Ankara.
10. Bobat, A. 2012. HES Projelerinde 3E İlişkileri, **Türkiye 12. Enerji Sempozyumu**, Bildiriler Kitabı, 1-21, Ankara.
11. Fearnside, P.M. 1995. Hydroelectric dams in the Brazilian Amazon as sources of ‘greenhouse’ gases. **Environmental Conservation**, 22(1), 7-19
12. Fearnside, P.M. 2004. Greenhouse gas emissions from hydroelectric dams: Controversies provide a springboard for rethinking a supposedly “clean” energy source, **Climatic Change**, 66(1-2), 1-8.
13. Rosenberg, D.M., Bodaly, R.A., Usher, P.J. 1995. Environmental and social impacts of large scale hydroelectric development: who is listening?, **Global environmental change**, 5(2), 127-148.
14. Rudd, J.W.M., R., Harris, C.A. Kelly and R.E. Hecky. 1993. Are hydroelectric reservoirs significant sources of greenhouse gases? **Ambio** 22(4), 246-248.
15. Bobat, A. 2010. **Yavaş ve sessiz olur akarsuların ölümü-III: Baraj ve HES’lerin Etkileri**, 15 Aralık 2011, www.enerjienergy.com.
16. Bobat, A. 2011. **Yavaş ve sessiz olur akarsuların ölümü-V: Baraj ve HES’lerin Ekosisteme Etkileri**, 17 Ocak 2011, www.enerjienergy.com.
17. Güner, A., Vural, M. ve Sorkun, K. 1987. **Rize Florası, Vegetasyonu ve Yöre Ballarının Polen Analizi**, Hacettepe University, TÜBİTAK Project, TBAG-650, Ankara.
18. Magnin, G. 1995. Doğal Hayatı Koruma Derneği, Report of TR0014, **Mammals**, İstanbul, 16 Mayıs 1995.
19. Özyurt, G., Ergin, A., Uras, A. 2007. Göksu Deltasının Deniz Seviyesi Yükselmesinde Olan Kırınılığı, **6. Ulusal Kıyı Mühendisliği Sempozyumu**, Ekim 2007, İzmir.

20. Arı, Y., Derinöz, B. 2011. **Bir Sulak Alan Nasıl Yönetilmez? Kültürel Ekolojik Perspektif ile Marmara Gölü (Manisa) Örneği**, Coğrafi Bilgiler Dergisi, 9(1), 412-60.
 21. Bobat, A. 2007. Küresel İklim Değişikliği ve Su Kıtılığı : Yuvacık Barajı Örneği, **Küresel İklim Değişimi ve Su Sorunlarının Çözümünde Ormanlar Sempozyumu, İstanbul, Bildiriler Kitabı**, 207-215.
 22. Bobat, A. 2011. The crucial conflicts between and energy and environment in HEPPs, **The third International Conference on Environmental Management, Engineering, Planning and Economics (CEMEPE) and SECOTOX 2011**, Skiathos-Greece, Proceedings Book, 675-680.
 23. Karr, J.R. 1998. Rivers as sentinels: using the biology of rivers to guide landscape management. Pages 502-528 in RJ Naiman, RE Bilby (eds.), **River Ecology and Management: Lessons from the Pacific Coastal Ecosystems**. Springer, New York.
 24. Bobat, A. 2013. The Triple Conflicts in Hydro Projects : Energy, Economy and Environment, **Fresenius Environmental Bulletin**, 22(7a), 2093-2097.
 25. Bobat, A. 2011. **Yavaş ve sessiz olur akarsuların ölümü-VI: Can Suyu**, 02 Şubat 2011 www.enerjenergy.com.
 26. Bobat, A. 2011. **Yavaş ve Sessiz Olur Akarsuların Ölümü-VIII: Sonuç Bildirgesi ve Büyük Yürüyüş**, 13 Nisan 2011, www.enerjenergy.com.
 27. Aksungur, M., Ak, O., Özdemir, A. 2011. Nehir tipi hidroelektrik santrallerinin sucul kosisteme etkisi : Trabzon Örneği, **J. FisheriesSciences.com**, 5(1), 79-92.
 28. Muluk, Ç.B., Turak, A., Yılmaz, D., Zeydanlı, U., Bilgin, C. C. 2009. **Hidroelektrik Santral Etkiler Uzman Raporu : Barhal Vadisi**.
 29. Bobat, A., Hengirmen, M., Zapletal, W. 2002. Problems of zebra mussel at dams and hydro projects on the Euphrates river, **Hydro 2002 : Development, Management and Performance**, Antalya, Proceedings Book, 475-484,
 30. Bobat, A. 2003. Hidroelektrik Santrallarda Ekolojik Bir Sorun : Zebra Midye, **Türkiye 9. Enerji Kongresi**, Bildiriler Kitabı, Cilt I, 327-349.
 31. Allan, J.D, Flecker, A.S. 1993. Biodiversity conservation in running waters, **BioScience** 43, 32-43.
 32. Power, M.E., Sun, A., Parker, M., Dietrich, W.E., Wotton J.T. 1995. Hydraulic food-chain models: an approach to the study of web dynamics in large rivers, **BioScience** 45, 159-167.
 33. Resh, V.H., Brown, A.V., Covich, A.P., Gurtz, M.E., Li, H.W., Minshall, G.W., Reice, S.R., Shrelton, A.L., Wallace, J.B., Wissmar, R. 1988. The role of disturbance in stream ecology. **Journal of the North American Benthological Society** 7, 433-455.
 34. Bobat, A. 2011. **Yavaş ve Sessiz Olur Akarsuların Ölümü – IX : ÇED Komedi**, 17 Mayıs 2011, www.enerjenergy.com.
 35. Çevresel Etki Değerlendirme Genel Müdürlüğü, **ÇED İstatistikleri**, <http://www.cedgm.gov.tr/CED/AnaSayfa/CEDIstatistikleri.aspx?sflang=tr>, Erişim : 06.10.2013.
 36. **DSİ, 2013. Su Kaynakları**, Erişim, 10.10.2013.
 37. WWF Türkiye, 2013, **10 Soruda Hidroelektrik Santraller**, Kitapçık, 20 sayfa.
 38. Pamir, N. 2012. **HES'ler nasıl yapılmalı?(Tortum örneği)**, www.enerjenergy.com, 30 Ocak 2012.
 39. Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi, 2007. Enerji ve Çevre Çalışma Grubu, **Enerji ve Çevre Raporu**, Aralık 2007-Ankara
 40. Ürker, O., Çobanoğlu, N. 2012. Türkiye'de hidroelektrik santrallerin durumu(HES'ler) ve çevre politikaları bağlamında değerlendirilmesi, **Ankara-Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 3(2), 65-88.
 41. TEMA, 2009. **TEMA Vakfının Nehir Tipi HES'ler Görüşü**, Rapor.
- Resimler Av. Yakup Okumuşoğlu, Hürriyet Gazetesi arşivi ve Alaeddin Bobat'ın kendi arşivinden kullanılmıştır.

Bisiklete Binmek

Hasan BERBER
Orman Yüksek Mühendisi
berhsn@gmail.com

Elespit derdi, köydeki saçları pamuk gibi bembeyaz olmuş Halime halam. Sonradan öğrendiğime göre “v” harfini yutarmış. Balkan göçmenlerinde yaygın kullanılmış bu isim. Biraz araştırmadan sonra 1860 yıllarında bisiklete verilen isim olduğunu öğrendim. Sanırım pedalla giden anlamına geliyormuş. Bazı büyüklerim de bisiklete şeytanarabası derlerdi. Niye şeytanarabası dediklerini şimdi düşünüyorum da sanırım iki tekerlek üzerinde dengede durmak ancak şeytanın becerebileceği bir şey olduğunu düşünmelerindendir diye açıklıyorum kendi kendime. Teknolojinin ve bilimin bu kadar gelişmediği, elektrik ve iletişim teknolojisinin bu kadar yaygınlaşmadığı dönemlerden kalma bir yakıştırma.

1980’li yıllarda hangi çocuğun hayali değildi ki bisiklet. Mahalle aralarında bisiklet kiralama pazarları kurulurdu, özellikle bayram günlerinde. Şimdilerde artık çocukların hayallerini bisikletler süslemiyor. Yerini ipad, iphone, playstation’lar vb. aldı. Hemen hemen her çocuğun bisikleti var şimdilerde. Bisiklet kolayca ulaşılabilir bir araç oldu. Ancak tercih edilmiyor artık. Çocuklar daha çok sanal hayatlardalar. Eskiden bir çocuk bir bisiklete sahipse onu evin içerisinde tutmak mümkün değildi.

Hangi yetişkinin yok ki çocukluğuna dair bisikletle ilgili anısı. Üç tekerli bisikletim oldu 4-5 yaşlarında, sonra ortaokul yıllarında ikinci el,

kullanımdan düşmüş 28 inch bir bisikletim oldu. Bazen o beni, bezen ben onu taşırdım. Onda öğrendim bisikletin a'dan z'ye tamiratını. Lise yıllarında bisikletim yoktu ama bisikletle ilgili tur hayallerim vardı. Bir bisikletle güney turu, çılgın bir hayaldi ve 38 yaşında gerçek oldu.

Üniversiteyi kazanıp İstanbul'da okurken gazetelerin bolca çanak çömlek verdikleri yıllarda Milliyet gazetesi 269 kupona bisiklet kampanyası başlattı. Kaçıramazdım bu fırsatı. Aslında o kuponları topladığımda sanırım bir bisiklet parası ödemiştım gazeteyle. Kuponları teslim ettikten 6 ay sonra alabildim bisikleti. İstanbul boğazının eşsiz manzaraları eşliğinde iki yıl Pegeout marka lacivert bisikletime binme fırsatını yakaladım.

Günümüzde, çocuklar okul ödevinin akabinde TV ve bilgisayarla zaman geçiriyorlar. Şimdilerde bisiklete meraklılar, orta yaş ve üstü. Yedi yıl önce başladığım bisiklete binme serüvenimde yaşadığım şehirde turcu olarak birkaç kişiyken şimdi tanıyamadığım onlarcasıyla köy yollarında karşılaşıyorum. Bisiklete binmekten eşsiz keyif alıyorum. Tanıdıklarımı bisiklete binme konusunda cesaretlendirmeye ve ikna etmeye çalışıyorum. İstiyorum herkes başlasın bu aktiviteye. Anlıyorum ki aslında zaten bu bisiklet işine çok kişi meraklı ama bazıları cesaret etmiyor, bazıları toplumun yargılarından çekiniyor vb. Belki Orman ve Av dergisi vesilesi ile daha nice insanlar bisiklete binmeye cesaret eder. Hayatlarına başka bir anlam katarlar. Hayatın olağan akışından çıkarak belki ona başka bir yön verirler. İlk bisiklet gezgini Thomas Stevens'in bisiklet ile dünya turu (1884 yılı) kitabının tanıtım yazısında, Lao

Tzu "İyi bir gezgin asla varmaya niyetlenmez" (15.09.2013, *Feride Çetin*) sözü oldukça anlam ifade ediyor.

Eskişehir'e 7 yıl önce geldiğimde kendime ve eşime ucuz marka ama alüminyum kadro bir dağ bisikleti aldım. Bilinçsizce aldığım bu bisiklet için aslında fena bir tercih yapmamıştım. Alüminyum kadro bisikletin sonradan uygun bir seçim olduğunu öğrendim. İyi havalarda eşimle birlikte işe gelirken bisikleti kullanıyorduk, işyerindeki garip bakışların altında. Ev-iş yeri arasındaki yaklaşık üç km mesafeye ulaşımı bisiklet ile sağladık. Bir gün bölge müdür yardımcısı yanına çağırarak bölge müdürlüğünün bahçesine bisikletimi koymamam gerektiği konusunda uyardı. Sonradan başkasından öğrendiğime göre onun aracının yanındaki korkuluklara bisikleti kilitlerken onun arabasını çizdireceğinden korkmuş. Bir Şube Müdürü arkadaş da mühendis adam bisiklete mi biner, bizim Karadeniz'de olsa herkes alay eder demişti. Artık herkes alışı.

Orman Bölge Müdürlüğü bisiklet turları bile düzenlemeye başladı. Çevre Şehircilik Bakanlığı bisiklet yolları için ödenek aktarmaya başladı.

Şehir içi kesmeyince yakın köylere gitmeye başladığımda benim gibi hevesli kişilerle karşılaşmaya başladık. Sonra Eskişehir Dağcılık ve Doğa Sporları Kulübü Derneği ile tanıştım. Bisiklet ile çevre köylere turlar yapmaya başladık. Sonradan yakın köyler kesmez oldu. Artık havanın iyi olması da önemli değildi. Aldığım küçük önlemler, uygun giyinme ile kış şartlarında da bisiklet sürüyorum. Hafta sonu bisiklet ile günde 50-100 km civarında bisiklet sürüyorum. 2012 yılında ilk uzun bisiklet turum Gökova Bisiklet Turuna katıldım. Altı gün boyunca Ege'nin güzellikleri arasında 350 km pedal çevirdik.

2013 yılında 11-12 Mayıs tarihlerinde Başmakçı Bisiklet Şenliğine, 19-23 Haziran 2013 tarihlerinde eşim ile birlikte Gökova bisiklet

turuna katıldım.

24 Ağustos - 01 Eylül 2013 tarihleri arasında Eskişehir'den üç arkadaş ile pedal basarak Çifteler, Emirdağ, Sultandağı, Yalvaç, Eğirdir, Kasımlar, Köprülü Kanyon, Serik ve Antalya yolunu bisiklet ile alarak Uluslararası Antalya Bisiklet Festivaline katıldım. Yine 2-3 Kasım 2013 tarihinde iki günlük Frig Vadisi bisiklet turu ile 2013 yılı uzak mesafeli bisiklet turu sezonunu kapattım. 2014 yılı planlarım arasında gerçekleştirme fırsatı bulabilirsem İzmir - Sakız Adası - Yunanistan ve İtalya turu var.

Bisikletim, ben ve doğa işte bu gerçek mutluluk. Köy ve orman yollarında ağaçların, tarım arazilerinin arasında doğadan kopmadan yan yana, bazen bir otomobil için yavaş denecek ama bisiklet için yüksek süratlerde, bazen de yaya için hızlı ama bisiklet için yavaş hızlarda, kulağında rüzgârın ve doğanın sesi ile seyretmek. Hayatımızın

koşuşturmalarından, telaşlarından uzak, olabildiğince keyifli zamanlar. Bedenin gücü ile hareket etmenin verdiği kıvanç. Hiçbir 4 tekerlekli aracın geçemeyeceği daracık patikalardan toz kaldıra kaldıra gitmek. Rampadan sallanırken pedalları boşa dönünceye kadar çevirdiğin o anda, hızın verdiği heyecan ve bisikletle bir başka şehre turistik gezi. İstedğin yere bisikletle girmenin verdiği haz. İstedğin yerde durmak, istediğin objeyi istediğin sürede izleyebilmek. İşte özgürlüğe bisikletle ulaşmak bu olsa gerek diye düşünüyor insan. Özgürlüğü yaşamak, sıradanlıktan çıkmak, doğayı anlamak, doğayla baş başa kalmak, gördüğün yerleri, gezdiğin yolları sindire sindire yaşamak için cesaretimizi toplayıp zaman kaybetmeden bisiklete binmelisiniz. Şaşkın

bakışların arasında işe bisiklet ile gitmek, kent dışına kısa turlarla başlamak gerek. Tabi ki kaskınızı takarak ve tüm güvenlik önlemlerini alarak.

Doğa için pedalla, temiz gelecek için pedalla...

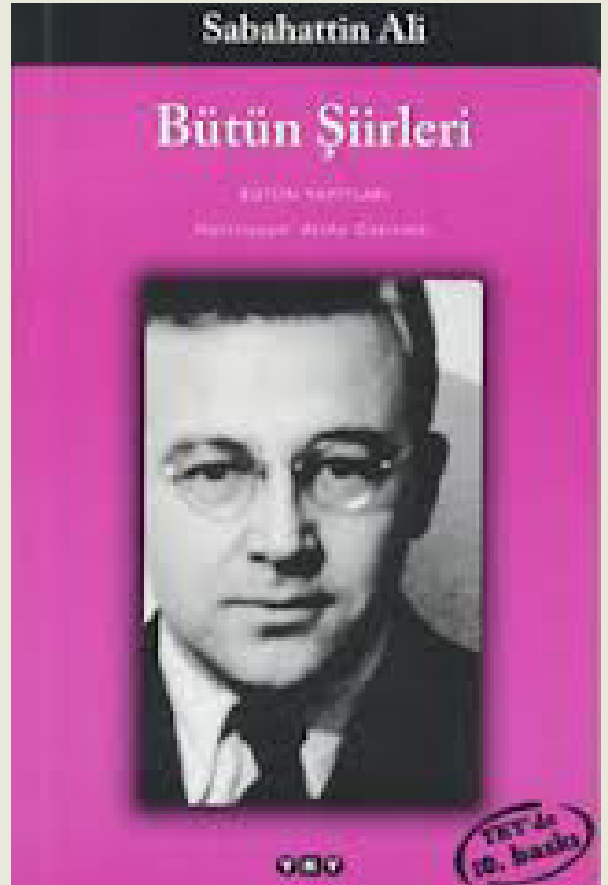
Doğa ve Kültür

Ucuz Demokratlık Yılları ve Sabahattin Ali Şiirleri

Dr. Cihan Erdönmez

1 2 Eylül askeri darbesi yapıldığında 10 yaşındaydım. Detayları olmasa da ana hatları rahatlıkla hatırlayabiliyorum. Evimiz, İstanbul Kartal'ın Soğanlık mahallesindeydi. Çok yakınıımızda da 2. Zırhlı Tugay bulunuyordu. Bu birlikte görev yapan astsubayların bir kısmı evimizin etrafındaki lojmanlarda oturuyorlardı. Babam, yıllarca Almanya'da ter döktükten sonra, evimizin altındaki dükkana, adı market olan bir bakkal açmıştı. Bütün astsubay aileleri bakkalımızdan alışveriş yaptıkları için hemen hepsiyle makul sosyal ilişkiler içerisindeydik. Çocukluk arkadaşlarımin çoğu da bu ailelerin çocuklarıydı.

Hepsi birer yoksul Anadolu ailesinin evladı olan astsubaylar, darbeden sonra birer imparator havasına bürünmüşlerdi ya da bize öyle geliyordu. Özellikle bahar ve yaz akşamlarında mesailerini tamamlayan astsubay komşularımız bakkalımıza gelir, birer bira içer ve siyaset ve futbol odaklı sohbetlere girişirlerdi. Belki de görevleri gereği hepsi yılmaz birer Kenan Paşa savunucusuydu. 1983 seçimlerinde hemen hepsi Turgut Sunalp

(Paşa)'nın partisine oy vermişler, sonra da çoğu Özalıcı olmuştu. Babamın bu muktadir gruba karşı ve yalnızca ilkokul diplomasıyla Kenan Paşa'yı yerden yere vurmasını, Karaoğlan Ecevit'i savunmasını bugün bile açık bir şekilde hatırlayabiliyorum. 1982 Anayasası halk oylamasında "hayır" oyu verdiğini gizlemediği için komünist damgası yemesi de unutulacak türden değil elbette. O anayasayı daha da antidemokratik hale getiren değişikliklerle ilgili son referandumda yine "hayır" oyu verdiğini için bir kez daha komünist damgası yemesi (yememiz) de kaderin bir cilvesi olsa gerek. Egemen güçler hem o gün hem de bugün "evet" demeyi uygun gördükleri için, "evet" mührünü basanlar hep demokrat kaldılar kendi sözlüklerinde. 12 Eylül döneminde darbeye karşı "gık" diyemeyenlerin bugün birer anti-darbe neferi kesilmeleri bu ülkenin kaderinde yazılı olsa gerek. Sizin anlayacağınız, ucuz demokratlık¹ her zaman geçer akçe olduğundan, ucuz demokratlık yılları da hiç bitmez. Toplumun genelinde yaygın olan bu hastalık sanatı da etkisi altına almışsa eğer, "vah" demekten başka ne gelir elden.

1- Ucuz sıfatı burada "bedeli az olan" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye'de gerçek demokratlar hep büyük bedelleri göze almışlar ve çoğunlukla da ödemişlerdir. Örneğin gerçek demokratlık 12 Eylül 1980 sabahı "darbeye hayır" diyebilmehtir. 2013 yılında bunu söylemek gerçekten çok ucuz ve hatta bedelsizdir.

Ucuz demokratlık hep prim yaptığından olsa gerek, bazı sanatçılarımız sanatın keskin oklarını dönüp dolaşıp geçmişe çevirmek zorunda hissediyorlar sanırım kendilerini. E günün, güncelin baskılarına, adaletsizliklerine, haksızlıklarına karşı azıcık da olsa sesini çıkaranların başlarına gelenleri gördükten sonra pek de haksız sayılmazlar aslında. Delikanlı Mükreminlik'ten "sinema filmlerinde cami-ezan neden yok" çıkışıyla devletin has kategorisine terfi eden Yılmaz Erdoğan'ın, "Kelebeğin Rüyası" filminde, bu ülkenin nasıl kötü bir tek parti döneminden geçtiğini anlatarak toplamış olduğu takdirleri ve Oscar adaylığını kıskanmış olacak ki, bir diğer oyuncu ve sinema sanatçısı Sermiyan Midyat'ta "Hükümet Kadın 2"de güldürürken bir yandan, arka planda da 40'ların sonundaki CHP'ye vurmayı ihmal etmiyor. Sabahattin Ali kitapları okuduğu için kendini bir anda demir parmaklıkların arkasında bulan Midyat belediye başkanının mücadeleci karısı (Hükümet Kadın, Demet Akbağ)'nın, ahlaksız ve Vali babasına arkasını yaslayarak ayakta durmaya çalışan CHP adayına karşı seçim öncesi savaşını ve tabii zaferini, ezberlediğimiz klişelerle bir güzel anlatıyor 2013 yılının full DS (tam demokrasi) Türkiye'sinde!!! Muhtemeldir ki, bundan sonraki projeleri için Kültür Bakanlığından okkalı destek almaya şimdiden hak kazanmıştır. E, Gezi yanlış tiyatrolardan kestiği ödenekleri aktaracak yer arıyordur nasıl olsa kültürümüzün bakanlığı.

Bu filme takılıp kalmak niyetinde değilim. Değmez. Ama Sabahattin Ali'nin filmde kullanılmış olması beni gerçekten çok rahatsız etti. Sabahattin Ali gibi bir değerın bu ucuz gösteriye alet edilmemesi gerekirdi.

Evet, Sabahattin Ali bir dönem hiç sevilmedi devlet tarafından. Hatta bazı işgüzarlar ona Sinop zindanını da tattırdılar Atatürk aleyhinde bir şiir okuduğu gerekçesiyle. Çoğunlukla düzyazılarıyla tanıdığımız sanatçının hayattayken yayımladığı tek şiir kitabı olan "Dağlar ve Rüzgar"da beş bölüm halinde yer alan "Hapishane Şarkısı" Sinop zindanında yazılmıştır. Hani Edip Akbayram'ın gür sesinden dinlemeye alışık olduğumuz ve Kerem Güney tarafından bestelenen şarkı vardır ya;

Başın öne eğilmesin,

Aldırma gönül, aldırma;

Ağladığın duyulmasın

Aldırma gönül, aldırma...

...

İşte o şarkının sözleri, bahsettiğimiz beş bölümlü şiirin son bölümüdür. Akbayram'ın şarkıda sansürleyerek alıntıladığı dörtlüğün orijinali ise şöyledir:

...

Dertlerin kalkınca şaha

Bir küfür yolla Allaha...

Göreceğünler var daha;

Aldırma gönül, aldırma...

...

Şarkıda küfür yerine sitem demeyi tercih etmiştir Akbayram. Bilinmez neden!

Aslında Ali'nin şiiri oturmuş bir şiir değildir. Aruz ölçüsüyle yazdıkları olsa da çoğunlukla hece ölçüsünü tercih etmiştir sanatçı ve pek çok şiiri mani tadındadır. Anlatımında olağanüstü bir içtenlik, yalınlık ve samimiyet vardır. Alır götürür sizi şiirleri. Sanatsal değeri az olsa da bağlanıp kalırsınız Ali şiirlerine.

"Hükümet Kadın 2"de Sabahattin Ali'yi dönemin muhalifi olarak görüp seven pek çok günümüz muktediri olmuştur sanırım. Ama zahmet edip Ali şiirlerini okurlarsa hayal kırıklığına uğrayabilirler korkarım. Hatta Ali yaşıyor olsaydı eğer, şiir okuduğu için hapis yatan sanat mağduru başbakanımız, "Bütün İnsanlara" adını taşıyan şiirin aşağıya aktardığım son dörtlüğünü okur okumaz Ali hakkında dava açılması talimatını tereddütsüz verirdi diye düşünüyorum:

...

Korkutmaz beni ölüm,

Bir şeytan kadar hürüm.

Süremez bende hüküm

Ne Allah, ne de Nahit...

Sabahattin Ali şiirleri denildiğinde benim favorim, hem Dağhan adlı bir oğlum olduğu hem de bir Sezen Aksu hayranı olduğum için, elbette “Dağlar” adlı şiiridir. Hani şu, dörtlüklerinin son dizesi “Benim meskenim dağlardır dağlar” olan ve Ali Kocatepe tarafından bestelenen şiir. 1931 yılında Atsız Mecmua’da yayımlanan bu şiir “Dağlar ve Rüzgar” kitabının da ilk şiiridir aynı zamanda.

Her neyse! “Hükümet Kadın 2” filmine yine de müteşekkirim. Hem Sabahattin Ali’yi hatırlattığı hem de ucuz demokratiğin her dem geçer akçe olduğu ilkesini çiğnemediği için. Umarım güncel zulümleri, bedeli ağırken, muktediri karşısına almak pahasına, korkmadan aktaracak sinema filmleri de çekilir bu ülkede.

Sanırım bu yazıyı sonlandırmanın en güzel yolu bir Ali dörtlüğü ile olur. “Kızkaçıran” adlı şiirin son dörtlüğü. Buyrun;

...

Peşime düştü takipler,

Boynumu bekliyor ipler;

Zeybekler seni ayıplar;

Yürü yağız atım, yürü...

Sibirya Berberi

Çalıştığım yükseköğretim kurumlarından birinde Rusça dersler de bulunmaktaydı. Bu dersleri vermek üzere Rus kökenli bir hoca kurumda görev yapıyordu. Zamanla bu hoca ile arkadaş

olduk. Benim orman mühendisi olduğumu öğrendiğinde ilk sorduğu sorulardan biri “Sibirya Berberi” adlı filmi seyredip seyretmediğim olmuştu. Seyretmediğimi öğrendiğinde çok şaşırmıştı. Bana bir CD’sini hediye etti filmin. Seyrettiğimde gerçekten çok şaşırmıştım. Çünkü filmin Sibirya’da saç kesen birisi ile ilgili olduğunu düşünüyordum hep.

Rus sinemasının önde gelen yönetmenlerinden biri olan Nikita Mikhalkov imzası taşıyan film Rusya, Fransa, İtalya, Çek Cumhuriyeti ortaklığıyla ve Eurimages desteği ile çekilmiş. Başrolde Rusya’nın ünlü erkek oyuncularından biri olan Oleg Menshikov’a, 2009 yılı Oscarlarına pek çok dalda aday gösterilen “Benjamin Button’un Tuhaf Hikayesi”ndeki rolüyle hatırlayacağımız İngiliz aktris Julia Ormond ve “Harry Potter” serisinin ilk iki filmindeki Albus Dumbledore rolüyle hatırlayabileceğimiz İrlandalı aktör, şarkıcı, yönetmen, yapımcı ve yazar Richard Harris eşlik etmektedir. Hafızamızı biraz zorladığımızda, kendisini, daha sonraları ünlü aktör Sean Connery tarafından da canlandırılan Kral Arthur rolüyle 1967 yapımı “Camelot” filminden de hatırlayabiliriz. Bütün bu detayları okuyucuları sıkmak ya da ukalalık yapmak amacıyla değil, sözünü ettiğim filmin ne kadar değerli bir sanat eseri olduğunu ortaya koymak amacıyla anlatıyorum. Ve utanarak söylüyorum ki, ben bu filmi daha önce seyretmemiştim. Hem de 16 yaşından itibaren yaşamının odağında ormancılık olan bir sanatsever olarak.

Film 1800’lerin sonlarında Rusya’da geçer. Menshikov yakışıklı, çapkın ve esrarengiz bir askeri okul öğrencisini canlandırmaktadır. Harris kendi icat ettiği bir aleti Rusya’da pazarlamaya çalışan Amerikalı bir mucit tüccar rolündedir. Ormond ise güzelliğiyle erkekleri büyüleyen bir kadındır. Etkili ve yetkili makamlardaki Rus erkeklerini kendine aşık etmek ve bu yolla aletin satışını kolaylaştırmak mucit tüccarın kendisine vermiş olduğu görevdir. Bunu kolaylıkla başarmaktadır. Son avı ise Moskova’daki askeri okulun komutanı olan generaldır. İngilizcesi yeterli olmayan generalin tercümanlığını Menshikov yapar ki, biri ateş diğeri barut olan iki genç (Menshikov ve Ormond) daha önceden tanışmışlardır birbirleriyle. Ormond kart generali

kendine, evlilik teklifi alacak kadar aşık etmiştir. Kız isteme merasiminde tercüman Menshikov güzel bir evlilik teklifi cümlesi kurar; ama general için değil kendisi için. Her şey bu noktadan sonra çılginca gelişir (izlemek isteyenler için daha fazla detay vermek istemiyorum) ve aşkından deliye dönmüş olan Menshikov birçok delilik yaparak yaşam boyu sürgün cezası alır. Nereye mi? Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkçısı) değil ki Bodrum Kalesi'ne olsun. Elbette Sibirya'ya!

Aradan geçen uzun yılların ardından Orlond, Menshikov'un izini bulur ve o izin peşinden Sibirya'ya gider. Amacı hiç değilse son bir kez unutamadığı aşkını görmektir. Bunu yapabiliyor mu yapamıyor mu bilemiyorum (izleyin görün.) Ama pazarlamak için uğruna aşkını feda ettiği aletin nasıl çalıştığını görür Sibirya'da. O alet, önüne gelen koca koca ağaçları çim biçme makinesi gibi kolaylıkla kesip kenara atan dev bir testeredir. Filme adını veren Sibirya Berberi işte bu dev testerenin adıdır.

Her ne kadar filmin odağında ateşli bir aşk hikayesi yatıyor olsa da, arka planda bayraktarlığını Amerika'nın yaptığı ve bütün dünyanın peşinden sürüklendiği kapitalizmin yaşamımıza, değerlerimize, aşklarımıza ve elbette doğamıza nasıl tecavüz ettiği açıkça sergilenmektedir. Muhafazakar, mütedeyyin ve de kendilerince demokrat olan iktidarımızın Gezi Parkı'nda, ODTÜ'de, Kaz Dağları'nda, Amasra'da, İstanbul'da ve yurdun dört bir yanından bin bir gerekçe ve bahaneyle ormanlarımıza vermiş olduğu zararlar da aslında bu tecavüzün bir parçasıdır. Sizin anlayacağınız Sibirya Berberi ülkemizin her köşesinde harıl harıl çalışmakta, ormanlarımızı, umutlarımızı ve geleceğimizi yok

edip ortadan kaldırmaktadır. Mucidi malum olan bu aletin pazarlamacısı, bakmayı bilenlerin kolaylıkla görebileceği açıklıkta, öylece durmaktadır ortada.

Ormancılar Şiir Yazıyor

Şiiri çok sevdiğim için daha önce bu sayfada meslektaşımız, büyüğümüz Osman Gökçe'nin şiir kitaplarını duyurmak bana büyük zevk vermişti. Hasbelkader, yayımlanmış bir şiir kitabı da benim var. Şimdi bir başka ormancının şiir kitabını duyurmaktan apayrı bir keyif alıyorum. Çünkü bu meslektaşımız kısa bir süre önce benim öğrencimdi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesinden 2010 yılında mezun olan Aytül Temiz "Alacalı Ebruliler" adını verdiği ilk şiir kitabını Kasım ayında yayımladı. Üstelik kitabın bütün gelirleri Korunmaya Muhtaç Çocuklar (Koruncuk) Vakfına aktarılacak.

Ne diyelim. Ormancılar şiir yazıyor. Bundan büyük mutluluk var mı?

Gelengi-Anadolu yer sincabı *Spermophilus xanthoprymnus* (Bennett, 1835)

Yrd. Doç. Dr. Nuri Kaan ÖZKAZANÇ

Sistematikteki Yeri

Takım: Rodentia (Kemiriciler)

Familiya: Sciuridae (Sincapgiller)

Tür: *Spermophilus xanthoprymnus* (Bennett, 1835) (Gelengi-Anadolu Yer Sincabı)

Sin: *Citellus xanthoprymnus*

İng: Anatolian ground squirrel,
Anatolian souslik-Ground squirrel
Asia minor ground squirrel

Alm: Kleinasiatischer Ziesel

Statüsü

IUCN'in kırmızı liste statüsünde NT yani tehdit altındaki türler arasında sınıflandırılan Anadolu yer sincabı özellikle ülkemizde yaptığı dağılışı nedeni ile oldukça önem taşımaktadır.

Morfolojisi

Karasal bir gündüz memelisi olan bu tür, günlük yaşantısının ve ömrünün büyük bir kısmını toprak altında oluşturduğu geniş bir yuva sistemi içinde ve bunların toprak üstü kısımlarındaki bağlantılarında geçirmektedir. Genel olarak vücutları ve başı yuvarlak ve silindirik bir yapıdadır. Ergin erkekler 25-29 cm. boyda ve ortalama 235-490 gr. ağırlıktadır. Dişiler ise 23-28 cm. boyda olup ağırlıkları ise 170-410 gr. arasında değişmektedir. Kuyruk uzunlukları ise 3-6 cm.dir. Anadolu yer sincabının tek düze olan kürkünün alt kısımları beyaz ve gri benekli sarı renkte iken, üst kısımları ise sarımsı tonlarda kırmızımsı kahverengi ya da açık kahverengi renktedir. Genel görünüşü ile devetüyü renkte bir kürkü bulunmaktadır. Bazı coğrafi ırklarda ya da varyetelerde vücut boyunca uzanan belirgin bir çizgi bulunabilir. Ancak bu çizgi çoklukla vücudun alt tarafındaki kısımlarda mevcut değildir. Diğer yer sincabı türleri gibi nispeten kısa ve tüylü olan kuyrukları vücut ile benzer bir renklenme göstermektedir. Kuyruk tüyleri vücut tüylerinden daha uzundur.

Anadolu yer sincabının gözlerinin çevresinde ve kulaklarının arkasında beyaz bir halka bulunmaktadır. Ayrıca çene ve boğaz üzerinde belli belirsiz beyaz bir yama vardır. Bıyıkları uzun ve siyahtır. Bacakları oldukça kısa olup, arka bacaklar soluk beyaz renkte iken, ön bacaklar genellikle sarımsı beyaz renktedir. Tüm sincap ve yer sincabı türleri gibi Anadolu yer sincabının da gıdaları taşımak için oldukça geniş olan iç yanak keseleri bulunmaktadır. Dişilerde 8-10 adet meme bulunurken her iki cinsiyette de anal koku bezleri bulunmaktadır. Anadolu yer sincapları trilti, gıcırta, vızıltı ya da cıvıltı şeklinde çıkardıkları sesler ile özellikle üreme dönemlerinde görülmesi dahi rahatlıkla duyulabilmektedir.

Anadolu yer sincabının diş formülü ise şu şekildedir: I 1/1, Pm 2/1 M 3/3= 22 (I: Insior: Kesici, Pm: Premolar: Küçükazı, M: Molar: Büyükazı)

Yayılışı

En geniş ve yoğun yayılışını Anadolu Yarım Adası üzerinde yapmaktadır. Bu bağlamda Türkiye için yerli bir tür olmakla birlikte ve anavatanının da bu bölge olduğunu söylemek mümkündür. Kimi ülkelerde ve bilim camialarında bu sincaba dağılım gösterdiği coğrafi bölgeler dikkate alındığında “eski dünya yer sincabı” adı da verilmektedir.

Güney Kafkasya Bölgesi yayılış alanı içinde en geniş yayılış alanını Türkiye’de Anadolu’da yapmakla beraber bu coğrafyada Ermenistan, Kuzeybatı İran, muhtemelen Azerbaycan

bulunmaktadır. Türkiye’de Denizli, Afyonkarahisar, Eskişehir, Ankara, Kastamonu, Çorum, Sivas, Trabzon, Bayburt, Kars, Iğdır, Ağrı, Erzurum, Malatya, Mersin, Konya, Antalya ve Van olmak üzere büyük popülasyonlara sahiptir. Anadolu’da özellikle orta kısımlarda yayılış yapmakla birlikte Antalya ve Çukurova bölgesinde izole olmuş bazı küçük popülasyonlar da bulunmaktadır. Ancak Trakya’da bu türe rastlanmamaktadır.

Yaşam Alanları

Genellikle kısa bitkilerin kapladığı açık step alanlarda yaşamlarını sürdürürler. Bununla birlikte Anadolu yer sincabı bozkır alanlardan kayalık dağ yamaçlarına ve yüksek yaylara kadar farklı yaşam alanlarında da hayatlarını sürdürebilmektedir. Aynı zamanda tarım alanlarında özellikle de hububat tarlalarının yakınlarında da görülebilmektedir. Yeryüzünde 800 ile 2.900 metre arasındaki rakımlarda bu türe rastlamak mümkün olsa da en iyi gelişimini ve dağılımını 800-900 metreler arasında yapmaktadır.

Besinleri

Anadolu yer sincabının bitkisel ağırlıklı oldukça geniş bir besin diyeti bulunmaktadır. Tohumlar, fındık, tahıllar, bitki kökleri, çiçek soğanları, diğer birçok bitkiler ve mantarlar besinlerini oluşturmaktadır. Tercih ettiği bitkiler arasında dediken, çobançantası, hardal, yabani soğan, yavşan ve kültür bitkileri yer almaktadır. Besin eksikliğinde ya da ihtiyaç duyulan durumlarda Anadolu yer sincabının böcekler, diğer küçük

omurgasızlar, hatta bazı hayvanların yumurtaları ile diğer bazı omurgalı türleri de yedikleri bilinmektedir. Kurak yaşam alanları dikkate alındığında çok az suya ihtiyaç duymaktadır.

Bunun yanında Anadolu yer sincabı kartal baykuş, akbabalar, şahin ve kızıl tilki gibi birçok doğal yırtıcının besinidir.

Biyolojisi

Anadolu yer sincabı toprak altında geniş bir yuva ağı inşa eder. Bu yuvaların ağları dağlardaki kayalık alanlarda daha dar iken düz ve step alanlarda daha geniş ve eğimli bir yapıdadır. Yuvalar çoklukla toprağın 21-57 cm. derinliğinde inşa edilmektedir. Ancak kimi durumda bu yuvaların 219 cm. derine kadar indiği ve içlerinde gıda depolama alanlarının olduğu belirlenmiştir. Yuvalar ilk girişte dik olarak yapılmakta daha sonra yatay yönde galerilere ayrılmaktadır. Gelenginin kışlık ve yazlık olmak üzere iki farklı tipte yuvası bulunmaktadır. Kışın kullanılan

yuvalar yaz aylarında kullanılan yuvalardan daha kompleks bir yapıya sahiptir. Gelenginin bir yıllık hayat seyri uzun bir dinlenme döneminin ardından, ilkbahar ve yaz aylarında beslenme, çiftleşme ve gençlerin yetiştirilmesini içeren çılgın bir aktivasyon ile devam eder. Ağustos ayının sonları itibarı ile genellikle kışlamaya girerler ve Eylül ile Mart ayları arasında yaklaşık olarak 21 ile 100 gün arasında kışlama döneminde kalırlar. Genellikle Şubat ayı itibarı ile ergin erkekler ergin dişilerlerden daha önce olacak şekilde ortaya çıkmaya başlarlar. Ayrıca faaliyet dönemi sırasında vücut sıcaklıklarının 10°C'nin altına düşmesi durumunda hareketlerinde ve vücudunda bir uyuşukluk meydana gelir.

Çiftleşme döneminde erkekler birçok dişi arasında gidip gelirler ve diğer erkekler ile ciddi kavgalar yaparlar. Bir dişi yılda sadece bir kez doğum yapar ve her doğumda 3-9 arasında yavru doğurabilir. Ancak 4-5 yavru en sık gözlenendir. Dişilerin kışlama döneminden çıkmasından sonra meydana gelen çiftleşmenin ardından yaklaşık

olarak 23-31 günlük bir gebelik dönemi geçer. Yeni doğan yavrular 5-7 gr. ağırlıkta kör ve kürksüzdürler. Doğumdan sonraki 15. günden itibaren kürk belirmeye başlar. Gözler ise 22-25. günde açılır. Genç yavrular 4-6 hafta boyunca anneleri tarafından emzirilirler ve bu süre zarfında yuvalarını terk etmezler. Genç gelengiler bu dönem sonuna doğru ilk birkaç gün boyunca yuva girişine yakın yerlerde kalırlar. Güvenli olmadığı için bunlar yuva dışında beslenmezler. Ancak bu dönemden 1-1,5 hafta sonra yavaş yavaş yuvadan çıkarlar ve kendi yuvalarını kazmaya başlarlar. Anadolu yer sincapları ilk kışlama dönemlerinin ardından yaklaşık olarak 11 aylık bir sürenin ardından cinsel olgunluğa ulaşabilirler. Günlük faaliyetleri sırasında en aktif oldukları zaman 10-17 saatleri arasındadır.

Gelengiler kışlama dönemleri boyunca toplam vücut ağırlıklarının yaklaşık olarak %28'lik bir kısmını kaybedebilirler. Bu amaçla yaz boyunca kışın kaybedilen kiloların telafisi için bol miktarda beslenirler.

Anadolu yer sincabının dağılışı yaptığı bölgelerdeki popülasyonu son 10 yıl içinde tarımsal alanların dönüşümü sebebi ile yaşam alanlarının bozulmasına bağlı olarak % 25 oranında azalma göstermiştir. Büyük ölçekli tarımsal gelişmeler bu tür için en önemli tehdit unsur olarak görülmektedir. Bir diğer önemli tehdit unsuru ise gelenginin tarım alanları için zararlı bir tür olduğunun düşünülmesi ve bu sebeple bunların öldürülmesidir. Tüm bu tehditlere rağmen Anadolu yer sincabının korunmasına yönelik her hangi bir koruma önlemi bulunmamaktadır.

Yazıda kullanılan tüm fotoğraflar Dr. N. Kaan ÖZKAZANÇ tarafından çekilmiştir

Kaynaklar

Alkan, B. (1965) Türkiye'nin Ağaç ve Tarla Sincapları (Mammalia-Sciurida) Üzerine Bazı İncelemeler (Bilinen türler, vasıfları, biyolojileri, besinleri ve bulunduğu yerler). Bitki Koruma Bülteni 5 (4) 151-161 Ankara.

Demirsoy A., Yiğit, N., Çolak E., Kefelioğlu, H., Çoşkun, U., Albayrak İ. (1996) Memeliler: Türkiye omurgalıları : Türkiye omurgalı faunasının sistematik ve biyolojik özelliklerinin araştırılması ve koruma önlemlerinin saptanması Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Koruma Genel Müdürlüğü Yayın No: 03-06-Y-0057-06 ISBN 975-7746-24-X Meteksan

Demirsoy, A, Yiğit N., Çolak E., Sözen M., Karataş A., (2006) Rodents of Türkiye "Türkiye Kemiricileri" First Edition ISBN: 9944-5560-0-9 Meteksan Co. Ankara

Kryštufek, B., Vohralík, V. (2005) Mammals Of Turkey And Cyprus Rodentia I: Sciuridae, Dipodidae, Gliridae, Arvicolinae ISBN 961-6033-60-3

Naturalist: <http://www.inaturalist.org/taxa/46041-Spermophilus-xanthoprymnus>

The IUCN Red List : <http://www.iucnredlist.org/>

Topçu A. A., Albayrak, İ. (2013) The Bioecology of *Spermophilus xanthoprymnus* (Bennett, 1835) in Kırıkkale (Mammalia: Rodentia) Hacettepe J. Biol. & Chem., 2013, 41 (2), 115-124

Toyran, K., Gözütok, S., Yorulmaz, T. (2012) Bitlis İli'nden Anadolu Yer Sincabı, *Spermophilus xanthoprymnus* (Bennett, 1835) (Rodentia: Sciuridae) İçin Yeni Lokalite Kaydı. BEÜ Fen Bilimleri Dergisi 1(2), 107-113, 2012

Trakus: <http://www.trakus.org>

Yalçın, H., Arslan A. (2009) Ağaç ve Yer Sincaplarının (Rodentia:Sciuridae) Kafa Kemikleri Üzerinde Karşılaştırmalı Morfolojik Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi Vet. Bil. Derg. 4 (2) 87-95 Erzurum.

TMMOB Orman Mühendisleri Odası, Yeniden Anayasanın 135. Maddesinde Tanımlanan Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşuna Dönüştürülmelidir!

Fotoğraf: Güngör GENÇ

Ülkemiz hızla değişiyor; ormancılığımız da... Ülkemizin dışa bağımlılığını artıran düzenlemelerin ve uygulamaların ardı arkası kesilmiyor: Her türlü kamusal zenginliğimiz haraç mezat satılıyor; en temel gereksinmesini bile karşılamaktan yoksun yurttaşlarımızın sayısı hızla artıyor. Diğer taraftan “bizi biz” yapan yüz akı mesleki değerlerimiz, geleneklerimiz hızla geçersizleşiyor; mesleğimizi kuşatan ekonomik ve siyasal ağlar giderek daha da sıklaşıyor, mesleğimizin geleceğini yakından ilgilendiren kararların hemen hiçbirini bilimsel bilgiyle alınmıyor; keyfilik, dar görüşlülük, akıl almaz bir sığlık vurdumduymazlık sarmış her yanımızı... Orman ve Su İşleri Bakanlığının ormanlarımızı gözetme; “devlet ormanı” sayılan zenginliklerimizi koruma, geliştirme ve işletme gücü, yetenekleri ve donanımı hızla azaltılıyor. Anayasamızın 169. Maddesine rağmen ormanlarımızı koruma, geliştirme, genişletme ve işletme çalışmaları “kanuna karşı hileli” düzenleme ve uygulamalarla özelleştiriliyor. En temel teknik ormancılık çalışmaları gerektiği gibi yapılamıyor ve meslektaşlarımızın üzerindeki angarya niteliğindeki sorumluluklar ile iş yükü her geçen gün daha da artırılıyor. Öyle ki, en temel özlük hakları bile yeterince sağlanmıyor, dahası, çeşitli birimlerde çalışanlar arasında dengesiz uygulamaların ardı arkası kesilmiyor. Hiçbir bilimsel planlamaya dayanmadan açılan yükseköğretim kurumları sayesinde eğitilmiş işsizler yaratılıyor. Orman ve Su İşleri Bakanlığı tüm bu sorunlarla uğraşmak yerine, TMMOB Orman Mühendisleri Odası (OMO)’ya müfettişler göndererek Oda’yı ele geçirmeye çalışıyor, daha da ileri giderek tüm genel müdürlerini Oda seçimlerini destekledikleri Birliğe

Çağrı grubunun kazanması için görevlendiriyor, kamunun olanakları bu işlere tahsis ediliyor, meslektaşı baskı altına almaya çab alıyor. Tüm bunlar olurken OMO, ormancılığımızdaki köklü dönüşümleri, başta Orman Genel Müdürlüğü (OGM) olmak üzere, ilgili bakanlığın çeşitli birimlerindeki meslektaşlarımıza yönelik akıl almaz uygulamaları görmezden geliyor. Sözgelimi;

- 6831 sayılı yasa 11 kez değiştirilirken; Ağaçlandırma, orman amenajmanı, orman kadastro ve 2B uygulaması, Orman Kanununun 16. maddesini uygulama yönetmelikleri başta olmak üzere ormanlarımız ve ormancılığımızla doğrudan ve dolaylı olarak ilgili hukuksal düzenlemelerin, çoğu Anayasanın 169 ve 170. maddelerine aykırı olarak defalarca değiştirildiği,

- Çok sayıda doğrudan ve dolaylı ilgili (Maden, Turizmi Teşvik, Orman Köylülerinin Kalkındırılması, Kadastro, vb) konularda hukuksal düzenlemenin yapıldığı,
- Ormancılık örgütlenmesinin yaz-boz tahtasına dönüştürülüp iyiden iyiye güdükleştirildiği,
- Orman fakültelerinin sayısının işsiz orman mühendislerini çoğaltmaktan öte hiçbir işlev göremeyecek biçimde artırıldığı,
- 5531 sayılı yasayla orman mühendisliğinin kültürel ve geleneksel bağlarının koparılıp tümüyle metalaştırıldığı,
- Devlet Ormanları Anayasaya ve 6831 sayılı yasaya aykırı “özel ağaçlandırma” çalışmalarıyla meyve bahçelerine dönüştürüldüğü,
- Orman yönetimi planlama çalışmalarının içinden çıkılamayacak denli karmaşılaştırıldığı ve keyfileştirildiği,
- Rehabilitasyon, baltalıkların koruya dönüştürülmesi, helikopterle tohumlayarak ağaçlandırma vb. içi boş uygulamaların öne çıkarıldığı,
- Aslında kırsal kalkınma aracı olarak kullanılabilecek, bal ormanları ve ekoturizm etkinliklerinin içinin boşaltılıp tekniğine uygun olmaktan çıkarıldığı,
- Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının tamamen göstermelik etkinliklere dönüştürüldüğü ve kamuoyunun yanıltıldığı,
- Orman muhafaza memurluğu yapısının hızla tasfiye edildiği,
- Ormancı çalışanlar arasında yaygın dayanışmacı kültürün sistemli olarak silindiği, geçersizleştirildiği; kamusal ormanlık anlayışının hızla dönüştürüldüğü,
- Ormancılığımızın önceliklerini tümüyle değiştiren, mesleki dili ve kaygıları ortak olmaktan çıkaran buna karşılık neden ve nasıl gündeme geldiği bile gerektiğinde sorgulanmayan yabancı kaynaklı projelerin yaygınlaştırıldığı;
- Her düzeyden ormancı çalışanların ekonomik ve demokratik hak ve özgürlüklerini giderek kısıtlayan, bilgi beceri ve deneyim birikimlerini işlevsizleştirildiği;
- OGM’nin orman içindeki çoğu tesisinin “yaz okulu” niteliğinde tekkelere dönüştürüldüğü,

haraç mezat satıldığı,

- OGM, DKMP gibi genel müdürlüklerin HES, RES, kum ocağı, taş ocağı, maden ocağı işletmelerinin açılması için prosedür yerine getiren kurumlar haline getirildiği
- Meraların hülle yolu ile imara açıldığı, kaçak yayla evlerini meşrulaştırmak için kılıf niteliğinde yönetmelik değişiklikleri yapıldığı,

şeklinde yaşadığımız gelişmeleri ya tümüyle görmezden geliyor ya da “dostlar alış verişte görsün” türü açıklama ve etkinliklerle geçiştirmeye çalışıyor.

OMO yapmaya çalıştıkları ve yaptıkları da, değiş yerindeyse “kaş yaparken göz çıkarmaktan” öteye geçmiyor!

Sözgelimi;

- Tümüyle ilgili genel müdürlüklerimizin sağladığı olanaklarla “**sertifika eğitimleri**” düzenliyor; diğer bir ifadeyle orman fakültelerinin verdiği diplomayı tanımıyor;
- Fakülteden mezun olup ilk KPSS’den yeterli puan alanlar hemen kamuda mesleğe başlayabiliyor, maaşını alıyor ve sigortası başlıyorken, kamuya giremeyen meslektaşımız serbest orman mühendisi olarak çalışabilmek için staj yapmak zorunda bırakılıyor. Ne maaş veriliyor ne de sigorta yapılıyor! Bedava iş gücü olarak bir yıl süre ile çalışmak zorunda bırakılıyorlar. Hatta duyularımıza göre staja başlatmak için bazı şirket sahibi meslektaşlarımız staj yapmak isteyen genç meslektaşlarımızdan hiçbir etik kurala uymayacak şekilde para isteyebiliyor. “Anayasa’nın 18. maddesinde; Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır. Angarya yasağı çalışma veya sağlanan hizmetin karşılığının mutlak surette ödenmesini gerektirir” denilmektedir. Gelin görün ki OMO staj zorunluluğu koyuyor Anayasaya bile aykırı olarak,
- Danışma toplantılarını seçim çalışması olarak planlayan OMO’nın tüm bu yaptıkları ile Orman ve Su işleri Bakanlığından farklı bir şey yapmadığı açıkça anlaşılıyor.

OMO, Anayasal bir kuruluştur!

OMO, Anayasanın 135. Maddesine göre;

“...belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile...”

çalışmalar yapan **kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşudur**. Bu bakımdan OMO özelinde acil görev, Oda yönetimini şirket mantığından uzaklaştırıp, kamusal özelliği ön planda tutulan meslek kuruluşu haline getirmektir. Çağdaş Ormancılar olarak bu koşullarda söz konusu zorunluluğun yerine getirilmesi amacıyla kısa dönemde aşağıda açıklanan çabalara girilmesini öncelikli görüyoruz.

Bu kapsamda öncelikle söz konusu maddedeki Oda niteliklerinin, nasıl yaşama geçirilebileceğine açıklık getirilmesi zorunlu olmaktadır.

OMO’nun çalışmalarını “kamu yararını” gözeterek belirlemesi, önceliklendirilmesi ve gerçekleştirilmesi zorunludur!

Ülkemizde “orman” sayılan alanların tümüne yakın bir kısmının devlet mülkiyetinde olması, 1982 Anayasasının 169. maddesindeki; “*Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir. Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz*” kuralı, ormancılık çalışmalarının bir “kamu hizmeti” olarak görülmesini zorunlu kılmaktadır. Bilindiği gibi, ormancılığımız da uzun bir zamandır çalışmaların “kamu hizmeti” olarak görülmesini olanaklı kılacak biçimde örgütlenmiştir. Ayrıca, bu anayasal kural, OMO’nun **“kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu”** olmasının gereklerini yerine getirebilmesini büyük ölçüde kolaylaştırmaktadır.

Öte yandan; ormanların yapısal özellikleri ile ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulların son derece değişken olması, özellikle 1980’den sonra ormancılığımızda da yaşanan değişimler OMO’nun **“kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu”** olarak üstlenmesi gereken işlevleri

hem arttırmış hem de değiştirmiştir. Bu nedenle, OMO’nun önemi de artmıştır.

Çağdaş Ormancılar olarak bu saptamalardan hareketle, önümüzdeki çalışma döneminde OMO Genel Merkezi ve şubelerinde aşağıda açıkladığımız ilkelerin gözetilmesini, başlıcalarını sıraladığımız etkinliklerin gerçekleştirilmesini zorunlu görüyoruz

OMO, ilkeleri olan bir meslek kuruluşu olacaktır!

“Ormancılık çalışmalarının ‘kamu hizmeti’ olarak tasarlanması, planlanması ve yürütülmesi” temel hedefinin gereği olarak ilkelerimiz;

- Her durumda ve koşulda kamu yararını gözetmek ve ençoklamak,
- Hiçbir gerekçeyle siyasal, cinsel, bölgesel, örgütsel, yönetsel statü, meslek vb yönlerden ayrımcılık yapmamak,
- Karar süreçlerinde işlevsel katılımcılık, demokratiklik ve açıklık,
- OMO kaynaklarının kullanılmasında verimlilik,
- Bilimsellik,
- Yerellik,
- İlgili kuruluşlar ile demokratik ve dengeli işbirliği,
- Her üyenin emeğine, özgürlüğüne, saygınlığına hak ve yetkilerine saygı,
- Kimden ve hangi durumdan kaynaklanırsa kaynaklansın her durumda haksızlık ve eşitsizlik karşısında duyarlılık, ilkelerine uygun bir yönetim anlayışını OMO’na kazandıracaktır.

OMO’da ve organlarında gözetilecek bu ilkeler demokratik bir süreç içinde güncellenecek; gerektiğinde izlenmesine yönelik düzenekler oluşturulacak ve etkili biçimde işletilecektir. Bu amaçla, Oda “Denetleme” ve “Onur” kurulları göstermelik organlar olmaktan çıkarılacak; bu doğrultuda işlevsel ve etkin kılınacaktır.

OMO’nun yapması gereken çalışmaların kapsamı, öncelikleri ve yöntemi değiştirilecektir!

OMO, demokratik kitle örgütü niteliğini,

Anayasanın 135. maddesinde açıklanan “**kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu**” olma işlevini büyük ölçüde yitirmiştir. Bu nedenle Çağdaş Ormancılar olarak bu doğrultuda aşağıdaki çalışmaların yapılmasını zorunlu görüyoruz:

a) OMO Genel Merkezi Tarafından Yapılacak Çalışmalar

- Olağan olarak Şube yönetim kurullarıyla belirli aralıklarla toplanılacak;
- o “OMO İş Programı” Şubelerin iş programı, önerileri de alınarak hazırlanacak;
- o Şubelerin çalışmaları arasında eşgüdüm sağlanacak, bu amaçla etkin bir “eşgüdüm düzeni” oluşturulacaktır;
- o Ormancılık uygulamalarına ve ilgili hukuksal ve kurumsal düzenlemelere ilişkin Oda görüşleri demokratik katılımcı düzen içinde belirlenecektir;
- Bakanlık ve ilgili Genel Müdürlüklerce gerçekleştirilen ve bilimsel ormancılık ile meslek saygınlığına aykırı uygulamalar saptanacak, ilan edilecek, bunlara karşı mücadele edilecektir.
- Konu uzmanı üyelerden oluşturulan “OMO Danışma Kurulu” daha etkin çalıştırılacaktır.
- İlgili grupları (TOD, kamu çalışanları ve orman işçileri sendikaları, Orman Muhafaza Memurları ve Emeklileri Derneği, Yeşil Türkiye Ormancılar Derneği, Orman Teknikerleri Derneği, OR-KOOP vb) orman fakülteleri, ormancılık araştırma enstitü müdürlükleri ve ilgili bakanlık ve genel müdürlükler, ilgili gönüllü kuruluşlar ile ayrı ayrı, gerektiğinde de birlikte olağan koşullarda belirli aralıklarla gündemli olarak toplanarak ormancılık uygulamaları ve düzenlemeleri ile ilgili ortak görüş oluşturulmasına, oluşturulan görüş ve önerilerin meslektaşlara, kamuoyuna, ilgili yöneticilere iletilmesine yönelik çalışmalar yapacağız;
- Ormancılığımızın içinde bulunduğu yıkım sürecine yeni boyutlar kazandıran orman, orman endüstri ve ağaç işleri endüstri mühendislerinin işsizliği sorununun çözülmesi, OMO’nun öncelikli görevi olacaktır.
- Mesleğinin gereğini yaptığı için cezalandırılan,

sürgüne gönderilen tüm meslektaşlarımızın, her türlü olanağımızla yanında olacağız,

- Sertifika programlarını zorunlu olmaktan çıkartıp kölelik anlamına gelen staj uygulamasını kaldıracacağız.

b) Şubeler tarafından yapılacak çalışmalar

OMO Tüzüğü’nde sayılan görevlerin yanı sıra;

- Sorumluluk alanlarına giren il ve ilçelerdeki tüm meslektaşlarla belirli zaman aralıklarında toplanarak;
- o Oda çalışmalarıyla ilgili olarak bilgilendirmeler yapılacak;
- o Genel Merkez ve Şubenin “İş Programı”nın oluşturmasına yönelik görüş ve önerileri alınacak;
- o Genel ve yerel meslek ve meslektaş sorunları geneli ve özelinde görüş alış verişinde bulunulacaktır.
- Yerel ormancılık birimleri yöneticileriyle belirli aralıklarla bir araya gelerek yerel düzeydeki ormancılık uygulamaları ile bilgi alışverişi yapılacak; varsa sorunların çözülmesi için uygun düzlemlerde (Oda Genel Merkezi, kitle iletişim araçları vb) girişimlerde bulunulacaktır.
- Belirli aralıklarla yerel ormancılık birimleri ile meslek ve meslektaş konuları ile ilgili olarak ortak konferans, söyleşi, panel vb etkinlikler düzenlenmesine çalışılacaktır.
- Başta TMMOB İl Koordinasyon Kurulu olmak üzere yerel düzeydeki demokratik oluşumlar içinde işlevsel olarak yer alınacaktır.

Kısacası;

TMMOB Orman Mühendisleri Odası’nın, mesleğimizdeki ve meslektaşlarımızdaki her türlü yıkımı görmezden gelmeyen; öncelikle bu yıkım sürecinin durdurulmasını sonra da mesleğimizin ve meslektaşlarımızın her yönden geliştirilmesini hedefleyen bir “**kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşuna**” dönüştürülmesi sağlayacağız. Bu hedeflerin yerine getirilmesine katkıda bulunmak için tüm yurtsever meslektaşlarımızı göreve davet ediyoruz. .

ÇAĞDAŞ ORMANCILAR

Kızılağaca Açık Mektup

Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ

Osman Pepe dönemiydi.
Kızılağaç orman dışına çıkarılmak isteniyordu.
Yıllardır bu konuda çok çaba harcandı.
Aşağılanıyordu adeta...
Adam yerine konmuyordu zavallı ağaç!
Oysa diğer ağaçlardan farkı neydi?
Hızlı büyümesi...
Onun günahı mıydı bu?
Adam yerine konmak için yavaş mı büyüme gerekiyordu?
Zavallı kızılağaç!
Aslında haberi bile yoktu olan bitenden!
Birileri, sen ormanda olamazsın demeye çalışıyordu.
Ya da senin büyüdüğün yere orman demeyeceğiz.
Oraları yakıp yıkacağız.
Seni ve geleceğini de yok edeceğiz, diyorlardı.
Sevgili kızılağaç!
Neden hızlı büyüyorsun?
Bak, başına bela oldu bu durum!
Hızlı büyür, hızlı insanlara hizmette bulunursan böyle olur işte...
İnsanoğlu nankördür.
Gerçi yavaş büyüsün de, bu defa da yavaş büyümen gerekçe oluşturabilir.
İnsanlığa hizmet eden ama hizmet ettiğin insanların farkında olmadığı güzel ağaç!
Yok edilme çabalarıyla ilişkin fakültelerden de görüş sordular.
“Kızılağacı başımızdan atacağız, bu konuda görüşünüz nedir?” dediler.
Görüşünüzü şu tarihe kadar bakanlığa bildirin, şeklinde bir talepte bulundular.
Bize de bir komisyonda görev verildi.
Çalıştık, görüş oluşturduk.
Fakat, o da ne?
Bizden, görüş bildirilmesi istenen son tarihten önce yasa çıktı.
Bizlerle alay edilmişti.
Bilim kuruluşlarıyla dalga geçmek!
Kitapta yeri var mı? bilmiyorum...
Sevgili kızılağaç!
Üzülme.
Artık yalnız değilsin!
Sadece sen aşağılanmıyorsun.

YİTİRDİKLERİMİZ

FARUK BOYACI
BEYŞEHİR – 1953
İ.Ü.ORMAN FAK. – 1977
ANTALYA – 17.11.2013

SAMİ DUYAR
BAFRA-1926
İ.Ü. ORMAN FAKÜLTESİ-1963
ANKARA-21.12.2013

*Sonsuzluğa uğurladığımız üyelerimize
Tanrı'dan rahmet yakınlarına ve meslek
kamuoyumuza başsağlığı dileriz.*

TOD - Türkiye Ormancılar Derneği
Tuna Caddesi No:5/8 Kızılay-ANKARA
Tel: 0312.433 84 13 Faks: 433 26 64

www.ormancilardernegi.org

Sayın Üyemiz,

Derneğimiz Banka Hesap bilgileri aşağıdaki şekilde değişmiştir:

ZİRAAT BANKASI ANKARA YENİŞEHİR ŞUBESİ
ŞUBE KODU: 471

NO:	HESAP ADI:	CİNSİ:	HESAP NO:	IBAN:
1	DERNEK	TL	5002	TR250001000471397751395002
2	DERNEK	EURO	5007	TR840001000471397751395007
3	İŞLETME	TL	5001	TR940001000471450795005001
4	İŞLETME	EURO	5003	TR400001000471450795005003

Bu hesaplara Türkiye'nin herhangi bir yerindeki Ziraat Bankası şubelerinden **hiçbir masraf ödemededen** Üyelik Aidatı ve RIXOS konaklama bedelini havale edebilirsiniz. Buna göre:

1) ÜYELİK AİDATLARI için;

Türkiye Ormancılar Derneği TR250001000471397751395002 nolu hesabına Üyelik Aidatı olarak yatırılması gerekmektedir.

2) RIXOS Otel konaklamalarında;

Yüksek sezonda (Nisan-Ekim Ayları)

Türkiye Ormancılar Derneği İktisadi işletmesinin Hesabına (TR400001000471450795005003) gecelik konaklama bedeli olarak 24 EURO,
Türkiye Ormancılar Derneği TR840001000471397751395007 nolu hesabına BAĞIŞ olarak gecelik 6 EURO yatırılması gerekmektedir.

Düşük sezonda (Kasım-Mart Ayları)

Türkiye Ormancılar Derneği İktisadi işletmesinin Hesabına (TR400001000471450795005003) gecelik konaklama bedeli olarak 20 EURO,
Türkiye Ormancılar Derneği TR840001000471397751395007 nolu hesabına BAĞIŞ olarak gecelik 2 EURO yatırılması gerekmektedir.

	KONAKLAMA AYLARI	GECELİK KONAKLAMA BEDELİ	BAĞIŞ	TOPLAM
YÜKSEK SEZON	NİSAN-EKİM	24 EURO	6 EURO	30 EURO
DÜŞÜK SEZON	KASIM-MART	20 EURO	2 EURO	22 EURO
IBAN		TR400001000471450795005003	TR840001000471397751395007	
HESAP DETAYI		TOD İKTİSADİ İŞLETMESİ	TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ	

Bu işlemler için Türkiye'nin tüm Ziraat Bankası şubelerinden herhangi bir masraf alınmayacaktır.